

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАВА ТА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

До захисту допустити:
Зав. кафедри
к.ю.н., доцент Черних Є. М.
«___» _____ 2020 р.

Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр»
на тему: «Реалізація повноважень прокурором при проведенні негласних
слідчих (розшукових) дій»

Студента економіко-правового
факультету
спеціальності 081 Право
освітнього ступеня «Магістр»
Гоменюка Дениса Олександровича
Науковий керівник:
Хараберюш Іван Федорович
доктор юридичних наук, професор
кафедри права та публічного
адміністрування
Рецензент:
Безруков Дмитро Вікторович
доктор філософії, начальник відділу
превенції Центрального відділу
поліції ГУНП в Донецькій області

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«___» _____ 20__ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРОМ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	8
1.1. Проблема та правові основи реалізації повноважень прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій	8
1.2. Завдання та повноваження прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.....	18
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРОМ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ...26	
2.1. Реалізація повноважень прокурором при проведенні слідчих (розшукових) дій.....	26
2.2. Повноваження прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.....	37
Висновки до розділу 2.....	48
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРОМ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	50
3.1. Закордонний досвід реалізації повноважень прокурором при проведенні негласних заходів при розслідуванні злочинів.....	50
3.2. Напрями удосконалення повноважень прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій	55
Висновки до третього розділу.....	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Одним із напрямків національної політики України є інтеграція нашої держави в європейський простір. Велике значення у цьому процесі є відповідність прокуратури європейським правовим стандартам, яка реалізується у ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. За даних умов змінюється роль прокуратури у суспільстві та сама система кримінального судочинства. Введення до КПК України НСРД як окремого інституту процесуальних дій озброює слідчого й прокурора як сторону обвинувачення додатковими засобами розкриття та розслідування злочинів та покладає на них обов'язок професійного володіння цими засобами, оскільки невміле їх застосування може призвести до порушення прав людини під час здійснення НСРД, так і стати приводом для притягнення до відповідальності співробітників правоохоронних органів, які допустили порушення закону під час їх здійснення. Допустимість зазначених дій і час їх вчинення визначається прокурором з урахуванням необхідності забезпечення прав та законних інтересів осіб. Прокурори представляють органи державної влади, які від імені всього суспільства і в його інтересах гарантують застосування права там, де порушення закону тягне за собою кримінально-правову відповідальність.

Відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства України на прокурора покладається обов'язок організації процесу досудового розслідування, координації проведення процесуальних дій, забезпечення дотримання під час кримінального провадження вимог законів України. Однак реалізація повноважень прокурора супроводжується виникненням спірних питань щодо застосування норм права, які регулюють його діяльність у кримінальному провадженні. Зміни, що на сьогодні відбуваються у кримінальному судочинстві в цілому й у питаннях діяльності

органів прокуратури зокрема, вимагають належного наукового вивчення та комплексного дослідження.

Значний внесок у дослідження повноважень прокурора зроблено в працях В.Т. Маляренка, О.Р. Михайленка, І.Є. Марочкіна, Н.В. Марчук, О.І. Медведька, Г.В. Мовчана, В.Т. Нора, Д.П. Письменного, Ю.П. Аленіна, Ю.М. Грошевого, В.В. Долежана, О.В. Капліної, П.М. Каркача, Г.К. Кожевнікова, М.В. Косюти, А.В. Лапкіна, О.Г. Шило, В.М. Юрчишина, В.П. Шибіко, М. Є. Шумила, М.А. Погорецького, Ю.Є. Полянського, М.В. Руденка, О.М. Толочка, Л.Д. Удалової, та ін. Окремі аспекти повноважень прокурора та їх реалізації у судовому провадженні досліджувались В.Г. Гончаренком, М.В. Жогіним, В.С. Зеленецьким, О.П. Кучинською, Л.М. Лобойком, С.А. Альпертом, М.І. Бажановим, О.В. Бауліним, В.В. Вапнярчуком, В.В. Гавриловим, П.А. Лупинською, Г.А. Матусовським, М.М. Михеєнком, В.В. Молдованом, В.П. Нажимовим, В.М. Хотенцем, Ю.П. Яновичем, Ю.Є. Полянським, О.Б. Соловйовим, О.Ю. Татаровим, В.М. Тertiшником, І.Я. Фойницьким та іншими вченими. На теперішній час ми маємо великий обсяг наукових напрацювань з цих питань, але комплексне дослідження процесуальних повноважень прокурора у частині проведення негласних слідчих (розшукових) дій не проводилось. Тому, це обумовлює актуальність обраної проблематики та необхідність проведення дослідження процесуальних повноважень прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, порівняння міжнародного та зарубіжного досвіду і вітчизняних напрацювань.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час реалізації повноважень прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.

Предмет дослідження складають повноваження прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій .

Мета і завдання роботи. Мета даної роботи полягає у дослідженні основних аспектів реалізації повноважень прокурора та визначенні сучасного

стану реалізації повноважень прокурором при проведенні слідчих (розшукових) дій, розробити напрями вдосконалення цієї діяльності.

Поставлена мета зумовила вирішення наступних завдань:

1. з'ясувати сутність реалізації повноважень прокурором при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій;
2. розкрити завдання та повноваження прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій;
3. виділити особливості реалізації повноважень прокурором при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій;
4. з'ясувати зарубіжний досвід діяльності прокурора при проведенні негласних заходів при розслідуванні злочинів;
5. запропонувати напрями вдосконалення здійснення повноважень прокурором при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.

Методологічною основою дослідження є сукупність прийомів, засобів і способів наукового пізнання сутності та змісту правових явищ. Під час проведення дослідження застосовувались як загальнонаукові методи (спостереження, опису, порівняння, класифікації) з метою виявлення закономірностей, що характеризують особливості реалізації повноважень прокурором при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій і спеціальні методи, зокрема: історико-правовий; системно-структурний; формально-логічний; порівняльно-правовий. Зокрема: діалектичний – як загальний метод наукового пізнання дійсності, відповідно до якого всі явища досліджуються в їх взаємозв'язку. Він дозволив визначити здійснення повноважень прокурором при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій як окрему підсистему в загальній структурі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, що, у свою чергу, є складовою кримінальної процесуальної діяльності органів прокуратури та частиною правоохоронної функції держави (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2); порівняльно-правовий, за допомогою якого зіставлялися наявні теоретичні підходи щодо визначення й обґрунтування сутності здійснення повноважень прокурором при проведенні

негласних слідчих (розшукових) дій, його співвідношення з процесуальним керівництвом досудовим розслідуванням, а також зіставлялися положення чинного нормативно-правового регулювання (підрозділи 1.1, 1.2); системно-структурний, застосування якого дало змогу визначити роль та місце прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, визначених главою 20 КПК України, також і за дорученням суду та в ході дізнання, негласних слідчих (розшукових) дій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що кваліфікаційна робота є комплексним дослідженням, в якому до поставлених задач розроблено концепцію повноважень прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, визначено і розкрито теоретичні, правові та практичні аспекти їх реалізації у кримінальному провадженні.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані та аргументовані в роботі теоретичні положення, висновки і пропозиції можуть бути використані в: 1) законотворчій діяльності - при внесенні змін і доповнень до КПК України з питань реалізації повноважень прокурора у частині проведення негласних слідчих (розшукових) дій; 2) правозастосовній діяльності - у процесі розроблення та вдосконалення відомчих нормативно-правових актів, що регламентують діяльність прокурора при проведенні НС(Р)Д; 3) освітньому процесі - для підготовки лекцій, навчальних програм, тестових завдань, відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій, а також під час проведення різних видів занять із таких дисциплін: «Кримінальний процес», «Теорія судових доказів», «Організація досудового розслідування», «Прийняття процесуальних рішень та проведення слідчих (розшукових) дій».

Апробація та упровадження результатів дослідження. Основні положення й висновки кваліфікаційної роботи обговорювалися на засіданні кафедри права та публічного адміністрування економіко – правового факультету Маріупольського Державного Університету. Висновки та положення роботи були оприлюднені на науково-практичній конференції

МДУ «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики» (м. Маріуполь, 19 травня 2020 р.).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота зумовлена метою, завданнями та характером дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 84 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРОМ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

1.1 Проблема та правові основи реалізації повноважень прокурором при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій

Петром I у 1722 році з метою загальнодержавного нагляду був запроваджений інститут прокуратури, який під час судової реформи 1864 року поширився на сферу кримінального судочинства у вигляді нагляду за провадженням слідства.

Відповідно до ст. 131-1 Конституції України, ст. 2 ЗУ «Про прокуратуру» однією з функцій прокуратури є нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство [1]. Додержання законів саме цими органами є однією з найважливіших функцій прокуратури, адже основне завдання прокурорської діяльності - захист конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Прокурорський нагляд - це специфічна діяльність органів прокуратури, яка здійснюється від імені України та полягає в перевірці точності додержання Конституції України і виконання законів, які діють на її території органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також іншими правоохоронними органами та їх посадовими особами при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Прокурорський нагляд в Україні - це передбачена Конституцією України та іншими законами України державна діяльність спеціально уповноважених посадових осіб - прокурорів, щодо здійснення нагляду за

додержанням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах та при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [9].

Змістом цієї діяльності є: а) виявлення фактів порушення Конституції України та вимог інших законів України органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також іншими правоохоронними органами та їх посадовими особами при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян; б) установлення винних у правопорушеннях; в) ужиття заходів щодо усунення порушень закону і поновлення порушених прав; г) притягнення в установленому законом порядку до відповідальності осіб, які порушили закон.

Найбільш конкретно метою прокурорського нагляду є: а) утвердження верховенства закону; б) зміцнення правопорядку; в) забезпечення захисту прав і свобод людини й громадянина; г) забезпечення захисту охоронюваних законом інтересів суспільства і держави.

На досягнення цієї мети спрямована вся діяльність прокуратури.

Виходячи із норм ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» можна прийти до висновку, що наглядова функція прокуратури реалізується у двох напрямках: 1) перший - це нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 2) другий - це нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах та при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

У пункті 2 ст. 131-1 Конституції України закріплено дещо по іншому наглядову функцію прокуратури, а саме як організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону

інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку.

Перераховані напрями діяльності прокуратури називаються галузями прокурорського нагляду. Це дві відносно самостійних частини галузей прокурорського нагляду. У кожній частині (галузі) - свій особливий предмет нагляду, а у прокурора, діючого в рамках якої - небудь галузі, є така сукупність повноважень, яка дає йому можливість ефективно виявляти порушення закону і вживати заходи до їх усунення.

Іншими словами, галузь прокурорського нагляду - це його відносно самостійна частина, яка характеризується специфічними для конкретної галузі нагляду предметом і повноваженнями прокурора [2].

Є і інше визначення галузі прокурорського нагляду.

Під галуззю прокурорського нагляду розуміють такий напрямок нагляду, який обумовлений специфікою правового положення піднаглядних органів, організацій і посадових осіб і характеризується певними повноваженнями прокурорів, методами і формами прокурорської діяльності[8].

За видами розрізняють такі галузі прокурорського нагляду, як організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими діями органів правопорядку (п.2 ст.131-1 Конституції України) та нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство (п.3 ст. 2, ст. 25 Закону «Про прокуратуру»).

У діяльності органів прокуратури особливе місце займає нагляд за додержанням законів при проведенні досудового слідства. Таке становище зумовлено тим, що органи досудового розслідування, розслідуючи та розкриваючи злочини, вимушені обмежувати конституційні права й свободи громадян у кримінальному провадженні, застосовуючи заходи забезпечення кримінального провадження. Такі обставини істотно впливають на інтереси й

права громадян, які беруть участь у кримінальному провадженні. Незважаючи на те, що законодавством, особливо КПК, чітко і докладно регламентується діяльність органів досудового розслідування при проведенні слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій але у їх практичній діяльності мають місце порушення прав і свобод громадян. Ці та інші обставини вимагають від органів прокуратури активно проводити наглядову діяльність, чітко й у повному обсязі виконувати завдання з виявлення, усунення і попередження порушень закону при провадженні досудового розслідування. Завдання прокурорського нагляду в досудовій стадії (досудового розслідування) реалізується в декількох взаємопов'язаних напрямках. Ці напрями наглядової діяльності прокуратури покликані забезпечити законність у досудовій стадії кримінального процесу. Слід підкреслити, що йдеться про своєчасне усунення виявлених прокурором порушень закону, а також про діяльність прокурора, спрямовану на їх попередження. Усе це дає підстави дійти висновку, що під прокурорським наглядом за додержанням законів міськрайорганами, які проводять досудове розслідування, розуміють діяльність міських і районних прокурорів, прокурорів у стадії досудового розслідування кримінального провадження в межах їх компетенції та з використанням наданих їм повноважень із забезпечення режиму законності при розслідуванні злочинів [9].

Нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство передбачений у ст. 25 Закону України «Про прокуратуру».

Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Письмові вказівки прокурора органам та підрозділам, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, надані в

межах повноважень, є обов'язковими для цих органів і підлягають негайному виконанню.

Надання прокурором розпоряджень поза межами його повноважень тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

У статті 19 Конституції України закріплено, що органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Ця норма Конституції наголошує принцип: «дозволено лише те, що прямо передбачено законом». А те, що передбачено законом закріплено у вигляді повноважень прокурора.

Відповідно до ч.1 ст.9 КПК України прокурор зобов'язаний неухильно додержуватися вимог Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, міжнародних договорів, вимог інших актів законодавства.

Тому хибне визначення обсягу повноважень прокурора, вихід за межі компетенції при їх реалізації може призвести до порушення норм кримінального процесуального законодавства та визнання таких дій протиправними.

У науковій літературі питання здійснення повноважень прокурором під час досудового розслідування висвітлювалось в працях таких відомих вчених як С.А. Альперт, Ю.П. Аленін, В.М. Бабкова, Є.М. Блажівський, В.І. Бояров, Т.В. Варфоломеєва, А.Ф. Волобуєв, В.Г. Гончаренко, І.В. Гора, Ю.М. Грошевий, В.В. Долежан, В.А. Колесник, М.В. Косюта, О.М. Ларін, В.І. Малюга, В.Т. Маляренко, І.Є. Марочкін, О.Р. Михайленко, М.І. Мичко, М.М. Михеєнко, В.В. Назаров, В.Т. Нор, М.В. Руденко, М.А. Погорецький, В.М. Савицький, О.В. Сапін, Г.П. Серєда, М.І. Смирнов, А.В. Столітній, В.В. Сухонос, О.Ю. Татаров, В.Я. Тацій, О.М. Толочко, В.М. Юрчишин, О.В. Копіца, Ю.Н. Коробко, А.В. Холостенко, О.О. Цимбалістенко, М.В. Чорноусько, О.О. Шпак, Н.І. Щегель та ін. Але в наявних наукових роботах питання здійснення повноважень прокурором або розглядалися за КПК 1960 року або мали загальний характер і стосувалися досудового розслідування в

цілому. Актуальні проблеми здійснення повноважень прокурором при проведенні слідчих (розшукових) дій лише частково викладені в дисертаціях В.М. Юрчишина («Функції прокурора у досудовому розслідуванні: теорія та практика», 2016), Ю.Н. Коробка («Процесуальні повноваження прокурора у досудовому кримінальному провадженні», 2016), М.В. Чорноусько («Здійснення прокурором процесуального керівництва досудовим розслідуванням», 2017). Отже, на сьогодні комплексна наукова розробка теоретичних, правових та організаційних питань реалізації повноважень прокурором у частині проведення негласних слідчих (розшукових) дій є такою, що потребує уваги та дослідження.

Правову основу реалізації негласних слідчих (розшукових) дій становлять: Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Закони України "Про прокуратуру", "Про державну таємницю", "Про оперативно-розшукову діяльність", Порядок організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 02.10.2003 № 1561-12, Звід відомостей, що становлять державну таємницю (затверджений наказом Служби безпеки України від 12.08.2005 № 440 і зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17.08.2005 за № 902/11182), та інші нормативно-правові акти.

Законодавець негласні слідчі (розшукові) дії визначив як спеціальний вид слідчих дій, що реалізуються у випадках, коли інформацію не можна отримати в інший спосіб, відомості про факт та методи проведення яких є суворо таємними та не підлягають розголошенню, крім випадків передбачених КПК України, та рішення про проведення яких приймає слідчий, прокурор, а у окремих випадках - слідчий суддя за клопотанням прокурора чи слідчого, погодженого з прокурором [12]. Керуючись наведеними умовами, можна виділити наступні ознаки негласних слідчих (розшукових) дій: 1) таємність 2) спрямовані на отримання, збирання та

фіксацію необхідної у процесі доказування інформації; 3) процедура надання дозволу та проведення чітко регламентується КПК України; 4) у деяких випадках передбачається застосування державного примусу; 5) порушують права та свободи громадян. Проаналізувавши наведені вище характеристики, можна зробити висновок про те, що негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукова діяльність мають певні спільні ознаки, а саме: таємність; застосування у виняткових випадках, коли необхідну інформацію не можна отримати в інший спосіб; строки проведення. Відмінності ж полягають у наступному: 1) основним нормативним джерелом, що регламентує процедуру проведення оперативно-розшукової діяльності є Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 року № 2135-ХІІ, негласних слідчих (розшукових) дій - КПК України; 2) мета оперативно-розшукової діяльності - це припинення правопорушення, забезпечення інтересів кримінального судочинства, отримання інформації в інтересах державної та національної безпеки; у свою чергу, мета негласних слідчих (розшукових) дій - встановлення фактів та обставин необхідних для кримінального провадження; 3) негласні слідчі (розшукові) дії можуть здійснюватися значно ширшим колом суб'єктів, ніж оперативно-розшукова діяльність; 4) оперативно-розшукова діяльність може проводитися до відкриття кримінального провадження, негласні слідчі (розшукові) дії - після, а саме під час досудового слідства; 5) по завершенню проведення негласних слідчих (розшукових) дій передбачено обов'язок повідомлення особи про певні обмеження, що існували під час їх здійснення; у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» даний обов'язок відсутній [3]. Також, на відміну від негласних слідчих (розшукових) дій, особа позбавлена права оскаржити оперативно-розшукові заходи, які здійснюються щодо неї. Загалом, можна зробити висновок про те, що негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукова діяльність, маючи спільні витoki та правову природу, все ж таки відрізняються суб'єктним складом, моментом проведення, правовим регулюванням тощо.

Повноваження прокурора, передбачені КПК України можна класифікувати за такими групами:

- повноваження, спрямовані на виявлення порушень закону в ході досудового розслідування;
- повноваження, спрямовані на усунення порушень закону в ході досудового розслідування;
- повноваження, спрямовані на попередження порушень закону в ході досудового розслідування.

До повноважень, спрямованих на виявлення порушень закону в ході проведення досудового розслідування відносяться: наявність повного доступу до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування.

До повноважень, спрямованих на усунення порушень закону в ході проведення досудового розслідування відносяться: надання письмових доручень органу досудового розслідування щодо проведення досудового розслідування; надання письмових вказівок слідчому, органу досудового розслідування, оперативним підрозділам проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК України; скасування незаконних та необґрунтованих постанов слідчих; ініціювання перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого за наявності підстав, передбачених КПК України, для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування; органу досудового розслідування виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу або перейняття кримінального провадження, перевіряти повноту і законність проведення процесуальних дій, а також повноту,

всебічність та об'єктивність розслідування у перейнятому кримінальному провадженні; перевірка перед направленням прокуророві вищого рівня документів органу досудового розслідування про видачу особи (екстрадицію), повертати їх відповідному органу з письмовими вказівками, якщо такі документи необґрунтовані або не відповідають вимогам міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, чи законам України; надання письмового доручення органам досудового розслідування проведення розшуку і затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за межами України, виконання окремих процесуальних дій з метою видачі особи (екстрадиції) за запитом компетентного органу іноземної держави; оскарження судових рішень в порядку, встановленому КПК України; здійснення інших повноважень, передбачених КПК.

До повноважень, спрямованих на попередження порушень закону в ході проведення досудового розслідування відносяться: початок досудового розслідування за наявності законних підстав; прийняття процесуальних рішень у випадках, у тому числі щодо закриття кримінального провадження та продовження строків досудового розслідування за наявності підстав, передбачених КПК України; погодження або відмову у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених КПК України, чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання; повідомлення особи про підозру; пред'явлення цивільного позову в інтересах держави та громадян, які через фізичний стан чи матеріальне становище, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права, у порядку, передбаченому КПК України та законом; затвердження чи відмовлення у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, внесення змін до складеного слідчим обвинувального акта чи

зазначених клопотань, самостійно складати обвинувальний акт чи зазначені клопотання; надання до суду обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; підтримання державного обвинувачення в суді, відмова від підтримання державного обвинувачення, змінення його або висування додаткового обвинувачення у порядку, встановленому КПК України; погодження запиту органу досудового розслідування про міжнародну правову допомогу, передання кримінального провадження або самостійно звертатися з таким клопотанням в порядку, встановленому КПК України[2].

До основних проблем реалізації повноважень прокурором при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій можна віднести такі колізійні питання.

1. Відповідно до п. 10 ч. 2 ст. 36 КПК України внесення слідчому судді клопотань про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є виключно компетенцією прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Але право керівника прокуратури на внесення таких клопотань не передбачено ні ст. 36 ані главою 21 КПК України.

2. Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 36 КПК України прийняття процесуального рішення про продовження строків досудового розслідування віднесено до компетенції прокурора, який здійснює нагляд у формі процесуального керівництва. Але у статтях 294, 295 КПК України, які регламентують порядок продовження строків досудового розслідування, такі повноваження мають виключно керівники органів прокуратури. Продовження процесуальних строків досудового розслідування керівником органу прокуратури не реалізацією повноважень процесуального керівника, оскільки керівник прокуратури не визначається процесуальним керівником у справі, як того вимагає частина 1 статті 37 КПК України. Такі функції

керівника прокуратури можливо розглядати як відомчий нагляд за діяльністю підлеглого прокурора, на якого ст. 28 КПК України покладено обов'язок забезпечення проведення досудового розслідування у розумні строки. Але саме прокурор - процесуальний керівник, а не керівник прокуратури за ст. 246 КПК наділений правом на продовження строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій, попри таке повноваження ст. 36 КПК за процесуальним керівником не закріплено.

3. Неоднозначною є й позиція щодо компетенції прокурора пред'являти підозру особі, щодо якої здійснюється особливий порядок провадження, встановлений Главою 37 КПК. Визначеним у статті 480 КПК особам підозру вправі пред'явити Генеральний прокурор України, особа, яка виконує його обов'язки, заступник Генерального прокурора України, керівник регіональної прокуратури з розмежуванням компетенції, визначеної у ст. 481 КПК України. Закон України "Про прокуратуру" розмежування щодо компетенції вищезазначених прокурорів щодо винесення підозри не містить, як і ст. 36 КПК України. Натомість, існує загальна норма, закріплена законодавчо та на практиці, яка передбачає право на пред'явлення підозри лише у процесуального керівника. У ст. 36 КПК України передбачені права керівника прокуратури, який не є процесуальним керівником та не входить до групи прокурорів, та таких повноважень відповідно до законодавства, у службової особи органу прокуратури, в тому числі, у керівника прокуратури, але, не у процесуального керівника досудовим розслідуванням не передбачено. За таких обставин виникає питання, чи вправі керівник прокуратури, уповноважений на винесення підозри щодо окремої категорії осіб, вчиняти такі дії, не будучи процесуальним керівником.

Наведені суперечності вказують на необхідність систематизації та чіткого визначення повноважень прокурорів процесуальних керівників та керівників прокуратури, службових осіб вищестоящої прокуратури шляхом внесенням відповідних змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про прокуратуру".

1.2 Завдання та повноваження прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій

У кримінальному процесі основні повноваження прокурора визначаються статтею 36 КПК України. При цьому конкретизується компетенція в залежності від стадії кримінального процесу: 1) У ч.2 ст.36 КПК України регламентовано повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва; 2) у ч.4 ст.36 КПК України закріплено повноваження керівників органів прокуратури та апаратів прокуратур під час судового розгляду справ та перегляду судових рішень; 3) у ч.5 ст.36 КПК України визначено права керівників органів прокуратури на зміну органу досудового розслідування; 4) у ч.6 ст.36 КПК - зазначено право керівників органів прокуратури на скасування постанов слідчих та підпорядкованих прокурорів.

З боку зору суб'єктності у КПК повноваження прокурорів зазначено у таких формах, як процесуальний керівник, керівник органу прокуратури, прокурор, який проводив екстрадиційну перевірку, службова особа органу прокуратури вищого рівня, прокурор вищого рівня.

Повноваження прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій наведено у ч. 2 ст. 36 КПК та у статтях, що визначають порядок та процедуру прийняття процесуальних рішень та проведення конкретних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема: надання письмового доручення органу досудового розслідування або конкретному слідчому окремо, проведення в установленій прокурором строк негласних слідчих (розшукових) дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них (ч. 4 ст. 36 КПК України); надання письмового доручення щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам (ч. 5 ст. 36 КПК України); письмова заборона проведення або припинити подальше проведення негласної слідчої

(розшукової) дії (ч. 3 ст. 246 КПК України); продовження строку проведення негласної слідчої (розшукової) дії до вісімнадцяти місяців, якщо вона проводилась за його рішенням (ч. 5 ст. 246 КПК України).

Відповідно до ч. 3 ст. 246 КПК України, слідчий зобов'язаний повідомити прокурора про прийняття рішення щодо проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій і отримані результати. При цьому прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення негласних слідчих (розшукових) дій. У всіх інших випадках прокурор, згідно з п. 10 ст. 36 КПК України, погоджує або відмовляє в погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення негласної слідчої (розшукової) дії чи самостійно подає слідчому судді такі клопотання. Під час вирішення питань щодо погодження клопотань слідчих про проведення негласних слідчих (розшукових) дій прокурор, відповідно до вимог п. 6.1 Наказу Генерального прокурора України «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» від 19 грудня 2012 року № 4гн, зобов'язаний ретельно перевіряти наявність відповідних підстав [10]. Неможливість отримання інформації про обставини конкретного злочину чи особу в інший спосіб, про що зазначається в ч. 2 ст. 246 КПК України, може розглядатися як привід для проведення негласної слідчої (розшукової) дії [11, с. 7]. Отже, прокурор перед погодженням клопотання про проведення негласної слідчої (розшукової) дії, користуючись положенням п. 2 ч. 1 ст. 36 КПК України, відповідно до якого він має повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування, повинен перевіряти відповідність наведених у клопотанні даних вимогам кримінального процесуального закону та матеріалам кримінального провадження. Питання про погодження клопотання слідчого про проведення негласної слідчої (розшукової) дії або про відмову в погодженні прокурор вирішує невідкладно. У випадку відмови в погодженні виносить постанову, в якій мотивує своє рішення.

Відповідно до ч. 6 ст. 246 КПК України, проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням уповноважені оперативні підрозділи, які визначені в ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність». За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи. Прокурор не наділений повноваженнями щодо безпосереднього проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Крім повноважень прокурора щодо провадження негласних (слідчих) розшукових дій, КПК України в ст. 253 визначає і його обов'язок письмово повідомляти або давати слідчому доручення про письмове повідомлення осіб, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення НСРД, а також підозрюваного, його захисника про таке обмеження. Існує точка зору, що проведення певної негласної слідчої (розшукової) дії є втручанням держави в особі державних органів в особисте життя людини, коли в неї не залишається жодної можливості захиститися, а повідомлення про здійснені негласні заходи - лише констатація того, що її права були обмежені [12, с. 569].

Відповідно до ч. 1 ст. 246 КПК України, негласність слідчих (розшукових) дій передбачає, що відомості про факт і методи їх проведення не підлягають розголошенню. Така інформація підлягає засекречуванню на підставі абзацу 11 п. 4 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про державну таємницю», згідно з яким до державної таємниці у сфері державної безпеки та охорони правопорядку належить інформація про результати перевірок, здійснюваних прокурором згідно із законом, у порядку відповідного нагляду за додержанням законів, і про зміст матеріалів оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування й судочинства [2]. До державної таємниці відносять відомості про факт або методи проведення негласної слідчої дії (п. 4.12.4) та відомості, що дають змогу ідентифікувати особу, місце або річ, щодо якої здійснювалося проведення негласної слідчої (розшукової) дії, розголошення яких створює загрозу національним

інтересам або безпеці (п. 4.12.5) [13]. З огляду на встановлений правовий режим такої інформації, передбачений ст. 253 КПК України, порядок повідомлення прокурором особи є ефективним засобом забезпечення конституційних прав людини та громадянина на недоторканність житла, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної й іншої кореспонденції.

Відомості, які мають гриф «таємно», після їх розсекречування можуть бути надані особі, права якої тимчасово обмежувалися у зв'язку з проведенням НСРД, услід за прийняттям рішення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування. У ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій засекречуванню підлягають матеріальні носії секретної інформації. У науковій літературі їх класифікують так: 1) документи, що містять державну таємницю; 2) предмети, відомості про які становлять державну таємницю; 3) інші носії секретної інформації, що містять державну таємницю [14, с. 413]. До документів, які підлягають засекречуванню, зокрема, належать такі: постанова слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії; клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії; ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії; протокол про проведення негласної слідчої (розшукової) дії й додатки до нього, а також доручення на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Крім того, матеріальними носіями секретної інформації є речі та документи, отримані в результаті проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Правом засекречування зазначеної вище інформації під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій наділені слідчий, прокурор, який здійснює нагляд у формі процесуального керівництва, у конкретному кримінальному провадженні, співробітник уповноваженого оперативного підрозділу, слідчий суддя шляхом надання на підставі Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, відповідному матеріальному носію грифа секретності [5]. У разі необхідності використання

для доказування результатів негласних слідчих (розшукових) дій грифи секретності матеріальних носіїв інформації щодо їх проведення підлягають розсекречуванню. Рішення про розсекречування приймає виключно прокурор, який здійснює нагляд у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням у конкретному кримінальному провадженні за погодженням із керівником органу прокуратури. Розсекречування матеріальних носіїв інформації щодо проведення НСРД є правовою підставою долучення такої інформації до кримінального провадження. Доступ до неї іншим особам забезпечується в порядку ст. 290 КПК України. КПК України виключно на прокурора покладає обов'язок захисту, збереження та знищення інформації (в тому числі речей, документів), отриманої під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Саме на прокурорів, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування, покладено обов'язок реєструвати клопотання, постанови про проведення негласних слідчих (розшукових) дій відповідно до правил таємного діловодства. Також вони зобов'язані дотримуватися вимог режиму таємності, вживати заходів щодо забезпечення захисту від розголошення даних про факт, методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій, відомостей про особу, місце чи річ, щодо яких проводяться такі дії (п. п. 10.7, 10.8) [10]. При цьому, згідно зі ст. 259 КПК України, якщо прокурор має намір використати під час судового розгляду як доказ інформацію, отриману внаслідок втручання в приватне спілкування, або певний її фрагмент, він зобов'язаний забезпечити збереження всієї інформації або доручити це слідчому. КПК України визначає заходи захисту інформації, яка не використовується в кримінальному провадженні. У цьому випадку на прокурора покладається обов'язок прийняти рішення про невідкладне знищення відомостей, речей і документів, що були отримані в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які не визнані прокурором як необхідні для подальшого проведення досудового розслідування. Таке знищення здійснюється під контролем прокурора.

Висновки до розділу 1

Прокурор наділений широким колом повноважень щодо нагляду за додержанням законів при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Реалізація ним своїх повноважень розглядається як процесуальна можливість виправлення помилки на досудових стадіях кримінального судочинства. За своєю природою прокурорський нагляд несе юридичну відповідальність за законність проведення всього досудового розслідування. Повноваження прокурора є суто наглядовими та спрямовані виключно на забезпечення дотримання законів, прав і свобод людини під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Прокурор із моменту ініціювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій до моменту використання для доказування результатів їх проведення є активним учасником, оскільки законодавець надає йому виключні повноваження, а саме: наявність повного доступу до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування, до повноважень, спрямованих на усунення порушень закону в ході проведення досудового розслідування відносяться: надання письмових доручень органу досудового розслідування щодо проведення досудового розслідування; надання письмових вказівок слідчому, органу досудового розслідування, оперативним підрозділам проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК України. Будь-яка діяльність слідчого, пов'язана з обмеженням конституційних прав і свобод людини та громадянина їх результатів у кримінальному провадженні. Тому збільшується відповідальність прокурора щодо правових наслідків рішень, що приймаються у зв'язку із негласними слідчими (розшуковими) діями. Відповідно і повноваження прокурора щодо забезпечення законності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій,

які визначаються не законом, а КПК України, мають процесуальний характер, є одним з напрямів нагляду за додержанням законів, під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, потребує схвалення прокурора.

Чинний КПК України надає та визначає процесуальний статус спеціальним негласним заходам, спрямованим на пошук і фіксацію даних про підготовку й вчинення злочинів та осіб, які їх вчинили, визначаючи останні як негласні слідчі (розшукові) дії, виділяє основну ключову роль прокурора у забезпеченні законності під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання.

РОЗДІЛ 2

СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРОМ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

2.1 Реалізація повноважень прокурором при проведенні слідчих (розшукових) дій

Досудове розслідування кримінальних правопорушень здійснюється шляхом проведення слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій. Якщо правова природа слідчих (розшукових) дій не визиває сумнівів, тому що вони передбачені тільки в КПК України, то природа негласних слідчих (розшукових) дій має подвійний правовий характер і порядок їх проведення регулюється як КПК України, так і Законом України «Про Оперативно-розшукову діяльність».

Питання дослідження повноважень прокурора в ході проведення НС(Р)Д під час досудового розслідування завжди актуально, оскільки обумовлено постійними змінами в суспільстві, що відображається на змінах в законодавстві. Прокуратура є важливою ланкою в системі охорони прав та свобод людини, саме тому, законодавство, що визначає статус прокуратури та її повноваження змінюється.

Повноваження прокурора при проведенні НС(Р)Д можна класифікувати за таким напрямками:

- повноваження, спрямовані на виявлення порушень закону в ході проведення НС(Р)Д під час досудового розслідування;
- повноваження, спрямовані на усунення порушень закону в ході проведення НС(Р)Д під час досудового розслідування;
- повноваження, спрямовані на попередження порушень закону в ході проведення НС(Р)Д під час досудового розслідування.

До групи повноважень, спрямованих на виявлення порушень закону в ході проведення НС(Р)Д під час досудового розслідування відноситься ознайомлення з матеріалами кримінального провадження: шляхом безпосередньої перевірки і вивчення матеріалів кримінального провадження, мається на увазі, що прокурор – процесуальний керівник уповноважений на безпосереднє вивчення матеріалів кримінального провадження (документів, відомостей що мають відношення до проведення досудового розслідування у вказаному кримінальному провадженні). Прокурор повинен володіти інформацією про стан та хід досудового розслідування. Виділяють три методи ознайомлення прокурора з матеріалами кримінального провадження: шляхом безпосередньої перевірки і вивчення матеріалів кримінального провадження; заслуховування доповіді слідчого про стан та хід проведення досудового розслідування; ознайомлення прокурора з наглядом провадженням по справі.

Під ознайомленням прокурора з матеріалами кримінального провадження шляхом безпосередньої перевірки і вивчення матеріалів кримінального провадження мається на увазі, що прокурор уповноважений витребувати матеріали кримінального провадження, а слідчий зобов'язаний надати вказані матеріали прокурору в поному обсязі, не допускається приховування жодних фактів та документів від прокурора – процесуального керівника у вказаному кримінальному провадженні. Документи, пов'язані з проведенням НС(Р)Д мають таємний характер, та підлягають розсекречуванню у спеціальний спосіб, передбачений законом. Але, це не дає право слідчому не надавати вказані документи прокурору – процесуальному керівнику, а лише зазначає, що є спеціальна процедура (передбачена нормативно – правовими документами) щодо надання вказаних матеріалів. Вказане ознайомлення прокурора з матеріалами кримінального провадження здійснюється з метою вивчення документів, які знаходяться у матеріалах кримінального провадження (протоколи, постанови, клопотання та інше) та

аналізу щодо законності, обґрунтованості рішень слідчого та проведених ним процесуальних дій.

Другий метод полягає в заслуховуванні доповіді слідчого про стан та хід проведення НС(Р)Д під час проведення досудового розслідування на практиці проявляється у форматі наради, при якій присутнє обмежене коло осіб, які мають доступ до секретної інформації. Про хід та результати проведення визначеною особою складається відповідний процесуальний документ, в якому зазначаються всі присутні особи, порядок питань, які обговорювались, надаються відповідні вказівки, потім цей документ підписується всіма учасниками наради. По кожному кримінальному провадженню в рамках якого проводиться НС(Р)Д такі заслуховування проводять окремо. Цей метод спрямований на підвищення рівня проінформованості прокурора про хід та результати проведення НС(Р)Д, дає можливість виявлення порушення закону на самих початкових етапах проведення НС(Р)Д.

Третім методом, спрямованим на виявлення порушень закону при проведенні НС(Р)Д є ознайомлення прокурора з наглядовим провадженням по справі. Наглядове провадження по справі – це фактично копія самого кримінального провадження, зроблена з метою недопущення фальсифікації документів, їх втрати, знищення, підлогу та інше. У наглядовому провадженні можуть бути копії матеріалів кримінального провадження, окрім документів, які становлять державну таємницю, з вказаних документів заборонено робити копії. Тільки після проведення всіх необхідних процесуальних дій, а саме процедури розсекречування, вказані документи підлягають розголошенню (та їх можна долучати до наглядового провадження у вигляді копій). У випадку, коли прокурор здійснює процесуальне курвництво досудовим розслідуванням він може брати безпосередню участь у проведенні процесуальних дій, тому, наглядове провадження відіграє надзвичайно важливу ролі при реалізації прокурором

своїх повноважень, особливо, при проведенні такої важливої процесуальної дії, як проведенні НС(Р)Д.

Прийнято вважати, що 2 основні функції прокурора – це нагляд за проведенням досудового розслідування та процесуальне керівництво досудовим розслідуванням. Але, в українському законодавстві закріплена така функція прокурора, як безпосередня участь прокурора у проведенні досудового розслідування. Тому, прокурор має такі самі повноваження, як і слідчий, тобто, уповноважений на проведення слідчих (розшукових) дій, окрім реалізації НС(Р)Д. Але, якщо прокурор має такі самі повноваження, як слідчий, це не означає, що прокурор може делегувати свої повноваження або обов'язки слідчому. Наприклад, саме на прокурора покладено обов'язок забезпечити в суді обґрунтованість необхідності проведення тих чи інших процесуальних дій, які обмежують конституційні права і свободи громадян. Без погодження з прокурором слідчий не може самостійно звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення слідчих (розшукових) дій, що забезпечує контроль з боку прокурора за діяльністю слідчого і недопущення прокурором звернення до суду з необґрунтованими клопотаннями, що стосуються обмеження конституційних прав особи. У випадку, коли слідчий звертається до прокурора з відповідним клопотанням, згода або не згода прокурора виражається у вигляді відповідної резолюції на клопотанні, складеному слідчим.

Також, є процесуальні особливості процедури розгляду слідчим суддею клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій також передбачає присутність у судовому засіданні прокурора під час розгляду відповідного клопотання та надання прокурором належного обґрунтування перед судом необхідності проведення тієї чи іншої процесуальної дії. Якщо ж прокурор у судовому засіданні належним чином не обґрунтує наявність підстав для обмеження конституційних прав і свобод людини шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, то слідчий суддя відмовляє у задоволенні

відповідного клопотання. Вказана процесуальна ієрархія спрямована на попередження порушень закону в ході проведення НС(Р)Д.

Прокурор уповноважений самостійно приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК, окрім закриття кримінального провадження, ще й продовження строків досудового розслідування за наявності підстав, передбачених законодавством; самостійно звертатись із клопотанням до слідчого судді, погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених КПК України. Звернення з клопотанням до суду актуально при виникненні необхідності проведення під час досудового розслідування слідчих та процесуальних дій, що певною мірою обмежують чи втручаються у конституційні права та свободи учасників кримінального провадження або пов'язані із застосуванням до них визначених новим КПК примусових заходів, а саме - проведення обшуків, огляду житла чи іншого володіння особи, втручання у приватне спілкування тощо. Отримання доступу до вказаної інформації через звернення до суду обумовлено також необхідністю об'єктивного дослідження підстав отримання доступу до такої інформації. У разі необхідності застосування заходів забезпечення кримінального провадження для відсторонення від посади, арешту майна, тимчасового доступу до речей і документів, інших видів цих заходів, а також застосування запобіжних заходів та затримання за ухвалою слідчого судді (стаття 131 КПК 2012 року) слідчим за погодженням з прокурором, або прокурором одноособово складаються аналогічні клопотання. Прокурор, або самостійно складаючи клопотання, або вирішуючи питання про погодження чи відмову в погодженні клопотання слідчого, має з'ясувати існування обґрунтованої підозри у вчиненні кримінального правопорушення особою, щодо якої застосовуються зазначені заходи, наявність достатніх підстав для проведення відповідних слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, наявність потреби у здійсненні саме таких дій для виконання завдань

кримінального провадження тощо. Під час розгляду клопотання слідчим суддею прокурор у змагальному процесі зі стороною захисту наводить доводи в обґрунтування своєї правової позиції; повідомляти особі про підозру. Прокурором або слідчим за погодженням з прокурором складається письмове повідомлення про підозру в учиненні кримінального правопорушення, яке в день його складення вручається особі. Особливу увагу треба приділити правам підозрюваного, які слідчий або прокурор зобов'язані невідкладно повідомити підозрюваному. Невідкладно прокурором, слідчим до ЄРДР вносяться дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність. Слідчий, прокурор зобов'язані знову скласти відповідне письмове повідомлення про підозру в учиненні кримінального правопорушення та в день його складення вручити особі у випадку виникнення підстав для повідомлення про нову підозру або зміну раніше повідомленої підозри. Якщо повідомлення про підозру здійснив прокурор, повідомити про нову підозру або змінити раніше повідомлену підозру має право виключно прокурор. Особливого значення описуваній процесуальній дії надає те, що притягнення до кримінальної відповідальності як стадія кримінального провадження починається саме з моменту повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального правопорушення (пункт 14 статті 3 КПК України 2012 року)

Заходи, спрямовані на попередження та усунення порушень закону при проведенні НС(Р)Д в ході досудового розслідування.

Відповідно до процесуального законодавства прокурор зобов'язаний вжити заходів, для недопущення порушень прав та свобод людини. А у разі виявлення вказаних порушень, вжити заходів, які негайно припиняють порушення прав та свобод особи.

З метою недопущення порушень прав особи, прокурор уповноважений давати слідчому, оперативним підрозділам вказівки. Письмові вказівки

прокурора обов'язкові до виконання. Прокурор зазначає строк виконання вказаних вказівок, та уповноважений притягнути слідчого до адміністративної та кримінальної відповіді за їх систематичне не виконання. В рамках вказаних вказівок прокурор має право надавати доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них. А у разі потреби - особисто проводити негласні слідчі (розшукові) та процесуальні дії, в порядку, визначеному цим Кодексом.

Вказівка прокурора - це процесуальне рішення, яке виноситься в ході здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням кримінального провадження слідчому, керівнику органу досудового розслідування з метою досягнення всебічності, повноти та об'єктивності досудового розслідування, спрямоване на усунення прогалин та неповноти слідства, яка наділена ознаками імперативності і є обов'язковою до виконання [16, с. 211].

Прокурор також уповноважений скасовувати постанови слідчих (незаконні та необґрунтовані).

Прокурор, здійснюючи нагляд за проведенням НС(Р)Д під час досудового розслідування, повинен виходити з дотримання процесуальної самостійності слідчого. Враховуючи це, він не повинен втручатися у тактику проведення слідчих (розшукових) дій, нав'язувати свою думку без наявності серйозних для того підстав. Але, навіть маючи підстави для втручання у діяльність слідчого, прокурор повинен дотримуватися правил професійної етики, виявляти повагу до всіх учасників кримінального провадження і не допускати у своїй діяльності дій, що підривають його авторитет. [17, с. 56-57].

Прикладом, що ілюструє спрямованість нового кримінального процесуального закону на закріплення (імперативного) характеру

повноважень прокурора щодо процесуального керівництва досудовим розслідуванням, є передбачений новим КПК України порядок оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора. Слідчий повинен подати в письмовій формі скаргу на рішення, дію чи бездіяльність прокурора не пізніше 3 днів з моменту прийняття або вчинення оскаржуваних рішення, дії чи бездіяльності. Обов'язковою умовою є те, що скарга слідчого подається до прокуратури вищого рівня щодо прокуратури, в якій обіймає посаду прокурор, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржується. Тобто, якщо слідчий оскаржує процесуальні дії прокурора місцевої прокуратури, тоді письмову скаргу він повинен подати до прокуратури вищого рівня, а саме - обласної. Оскарження вказаних рішень, дій чи бездіяльності прокурора не зупиняє їх виконання. Рішення службової особи органу прокуратури вищого рівня за наслідками розгляду скарги є остаточним і не підлягає оскарженню до суду, інших органів державної влади, їх посадових чи службових осіб (статті 312, 313 КПК України 2012 року); Прокурор в свою чергу, за наявності підстав, передбачених КПК України має право ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого, а також його відводу у випадку неефективного досудового розслідування;

Саме таким чином прокурор у формі процесуального керівництва, попереджує майбутні порушення в діяльності слідчого, що може призвести до неможливості використанні отриманих доказів, під час проведення НС(Р)Д.

Відповідно до ч. 2 ст. 37 КПК України прокурор здійснює свої повноваження у кримінальному провадженні з його початку до завершення. що трансформація наглядових функцій прокурора у функцію підтримання державного обвинувачення призводить до висновку, що найбільш доцільним є здійснення цих функцій однією особою, що підвищить відповідальність прокурора, який здійснює нагляд за дотриманням закону органами

досудового слідства, за якістю висунутого обвинувачення, забезпечить ґрунтовне знання ним обставин учиненого злочину й доказів, зібраних по справі, а також спадковість між кримінальним переслідуванням на досудових стадіях і обвинуваченням у судових стадіях кримінального процесу [18, с. 40]. Як правильно зазначає з цього приводу Н. О. Турман, направляючи справу в суд першої інстанції і підтримуючи обвинувачення в суді, прокурор повинен бути переконаний у винності підсудного, його позиція повинна в будь-якому разі бути чітка, проте не остаточна, адже вона може змінюватися на основі зібраних і досліджених доказів під час судового розгляду [19, с. 440].

За статтею 227 КПК України 1960 року прокурор, здійснюючи нагляд за виконанням законів органами дізнання і досудового слідства, знаходився так би мовити на «певній відстані від слідчого». Прокурор проводив моніторинг діяльності слідчого нібито «ззовні», відтак - він наділявся повноваженнями скасовувати незаконні і необґрунтовані постанови слідчих та осіб, які проводять дізнання, протягом всього терміну досудового розслідування або через певний час після винесення таких постанов. Зокрема, це могло стосуватись постанов слідчого про притягнення як обвинуваченого, про зупинення досудового слідства, про закриття кримінальної справи тощо.

За змістом відповідних статей діючого КПК прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, знаходиться вже «поруч і разом зі слідчим». Тобто, безпосередньо керує діями органу досудового розслідування (слідчого), щодо проведення певних процесуальних (слідчих) дій, бере активну участь або сам безпосередньо проводить процесуальні (слідчі) дії. Прокурор безпосередньо несе відповідальність за своєчасність та законність прийняття органами досудового розслідування процесуальних рішень, а також проведення слідчих дій, спрямованих на встановлення та перевірку доказів у кримінальному провадженні, отримання таких доказів з підстав та у

порядку, передбачених КПК, дотримання правил їх належності та допустимості – саме це є змістом процесуального керівництва. Порушення встановленого законом порядку проведення слідчих дій та отримання за їх результатами доказів, може бути в подальшому визнано як недопустимі докази, що унеможлиблює їх використання прокурором під час судового розгляду, та в результаті звужує доказову базу у процесі кримінального провадження, як сторони обвинувачення.

За діючим КПК України прокурор - як сторона обвинувачення (як виняток - слідчий за погодженням з прокурором) складає та в день складання вручає особі письмове повідомлення про підозру в учиненні кримінального правопорушення. Перед цим прокурор об'єктивно оцінює наявність відповідних підстав для письмового повідомлення про підозру, тобто: законність затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; законність обрання до особи одного з передбачених Кодексом запобіжних заходів; наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення (стаття 276 нового КПК України). Відповідно до статті 283 КПК України 2012 року прокурор, після повідомлення особі про підозру, зобов'язаний у найкоротший строк здійснити одну з таких дій: закрити кримінальне провадження; звернутися до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; звернутися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Відомості про закінчення досудового розслідування вносяться виключно прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Прокурор, використовуючи свої повноваження, за наявності визначених статтею 284 КПК України 2012 року підстав закриває кримінальне провадження під час досудового розслідування, виносячи відповідну постанову. Винятком з цієї норми є можливість слідчого виносити постанову про закриття кримінального провадження у разі встановлення відсутності події кримінального правопорушення, встановлення відсутності в

діянні складу кримінального правопорушення або набрання чинності закону, яким скасовується кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою, якщо в кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру. Рішення про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного приймає виключно прокурор, в порядку, передбаченому ст. 284 КПК України. Виключно прокурор, як процесуальний керівник у кримінальному провадженні має право скасувати постанову слідчого про закриття кримінального провадження протягом 20 днів з моменту отримання вказаної постанови або її копії. Також, постанова слідчого про закриття кримінального провадження (в порядку ст. 284 КПК України) може бути скасована прокурором і за скаргою заявника, потерпілого, якщо така скарга подана протягом 10 днів з моменту отримання заявником, потерпілим копії постанови. Саме прокурор наділений виключними повноваженнями владно-розпорядчого характеру щодо прийняття основних, ключових рішень на досудових стадіях кримінального провадження, а саме – розпочинати досудове розслідування, приймати процесуальні рішення щодо проведення та припинення розслідування.

При проведенні аналізу конкретних повноважень прокурора, передбачених КПК України, слід зазначити що прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений самостійно розпочинати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом. Згідно із положеннями статті 214 КПК України, прокурор, як і слідчий, зобов'язаний внести відомості до ЄРДР, невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, та розпочати розслідування. У випадку, коли відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР прокурором, він зобов'язаний невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього

матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування. В усіх інших випадках, коли слідчим внесено відомості про кримінальне правопорушення внесено до ЄРДР, він невідкладно у письмовій формі повідомляє прокурора про початок досудового розслідування, підстави початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені частиною 5 статті 214 КПК. Таким чином, на початку досудового розслідування прокурор має право на виконання 3 альтернативних функцій слідчого. Він зобов'язаний отримати з відповідних заяв, повідомлень або самостійно виявлені з будь-якого джерела відомості про вчинення кримінального правопорушення внести до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Після цього прокурор або самостійно розпочинає досудове розслідування, або з дотриманням правил підслідності передає наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування з дорученням щодо проведення досудового розслідування. У разі ж надходження від слідчого письмового повідомлення про внесення ним відповідних даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань та початок досудового розслідування прокурор, виходячи з наявних у нього наглядових повноважень, перевіряє законність та обґрунтованість внесення таких відомостей, їх повноту, наявність підстав для початку досудового розслідування, своєчасність та повноту проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій тощо. Прокурор на всіх етапах проведення досудового розслідування реалізує свої наглядові повноваження у формі процесуального керівництва, та приймає рішення щодо закриття кримінального провадження своєю постановою, коли обґрунтовано вважає що відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено безпідставно. Організовує досудове розслідування у спосіб, передбачений законодавством, в тому числі, дає відповідні доручення, вказівки про їх проведення слідчому.

Прокурори у конкретному кримінальному провадженні, до яких належать і старші прокурори, прокурори прокуратур міського та районного рівнів, можуть використовувати весь комплекс наведених вище передбачених

КПК повноважень, у тому числі владного характеру - з нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. При цьому прокурор у кримінальному провадженні реалізує визначені законом повноваження, самостійно і повністю несе відповідальність за правильність, законність та обґрунтованість прийнятих рішень та проведених процесуальних дій.

2.2 Повноваження прокурора при реалізації негласних слідчих (розшукових) дій

Такий інститут як негласні слідчі (розшукові) дії з'явився відносно нещодавно але має досить давню історію. Це пов'язано із постійною загрозою зовнішніх посягань, що нависала над першими державами, і у зв'язку з чим існувала потреба у створенні певних методів та способів для їх завчасного виявлення та попередження. Ця діяльність і стала праобразом негласних слідчих (розшукових) дій, що, зокрема, виражалось у здійсненні спостереження та опитування [46, с. 296]. Звичайно, їх не можна назвати негласними слідчими (розшуковими) діями у сучасному розумінні, проте під впливом технічного, економічного та наукового прогресу вони значно модернізувались та отримали сучасний вигляд.

На прокуратуру покладено обов'язок здійснення нагляду при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, що у кримінально – процесуальному законодавстві до 2012 року було взагалі не відомо. Відповідно до ст. 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт і методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом [2]. Окрім Кримінального – процесуального кодексу України і Конституція України визначає процесуальний статус прокурора та функції прокуратури, однією з яких є нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство,

[1]. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться тільки у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб.

Порядок проведення негласних заходів передбачає такі етапи, як: ініціювання; затвердження; виконання; фіксація; оцінка; збереження.

Для проведення будь якої негласної слідчої (розшукової) слідчий отримує ініціативний рапорт від оперативного підрозділу, в якому наведено обґрунтовані підстави для проведення НС(Р)Д.

На підставі вказаного рапорту слідчий готує клопотання, в якому обґрунтовує підстави для проведення НС(Р)Д, додає матеріали, якими підтверджує необхідність обмеження прав та свобод особи, направляє спеціальною поштою прокурору, потім прокурор детально вивчає клопотання та додані до нього матеріали, визначає обґрунтованість та підтверджує його своїм підписом та спеціальною поштою направляє до обласного апеляційного суду. Отримавши вказане клопотання слідчий суддя протягом 6 годин з отримання клопотання призначає його розгляд та приймає рішення щодо задоволення або відмови у вказаному клопотанні. У разі задоволення клопотання ухвалу отримує слідчий, спрямовує до оперативного підрозділу на виконання. Про хід та результати проведення НС(Р)Д складається протокол, який невідкладно, після завершення відповідною негласної слідчої (розшукової) дії направляється процесуальному керівнику, для вивчення[53, с. 193].

Для проведення негласних заходів необхідна наявність низки вагомих підстав, передбачених в ст. 246 КПК України. При цьому, проведення аудіо-, відео контролю особи та місця, накладення арешту на кореспонденцію, виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації тощо, здійснюються виключно щодо тяжких чи особливо тяжких злочинів [60].

Слідчий є основним суб'єктом прийняття рішення, яке процесуально виражено у формі постанови та суб'єктом безпосереднього проведення

негласних слідчих (розшукових) дій. Слідчий уповноважений доручити їх проведення оперативним підрозділам органів, а також вправі залучати спеціалістів, перекладачів, понятих, осіб, що конфіденційно співпрацюють зі слідчим. Вказане залучення процесуально оформлюється у формі постанови. Слідчий в обов'язковому порядку письмово повідомляє процесуального керівника в кримінальному провадженні про прийняте рішення щодо проведення вказаних дій та їх результати. Процедура повідомлення процесуального керівника не врегульована нормами КПК України, а в Інструкції від 16.11.2012 р., зокрема, у п. 2.4, зазначається, що розгляд та погодження клопотання прокурором здійснюється невідкладно з моменту його надходження. Але, на відміну від надходження клопотання до суду, у разі надходження клопотання до прокурора та його відмови від надання узгодження клопотання на проведення НС(Р)Д, слідчий уповноважений знову звернутись до вказаного прокурора із зазначеним клопотанням, виправивши недоліки, на які вказав прокурор або після отримання нових доказів. В свою чергу прокурор уповноважений викласти свої заперечення та підстави для відмови від погодження клопотання слідчого про проведення НС(Р)Д у вигляді постанови. Тоді, слідчий може звернутись до свого керівника, який уповноважений у трьохденний строк звернутись до прокурора вищого рівня, ніж попередній прокурор – процесуальний керівник у кримінальному провадженні (який не погодив клопотання), з метою перегляду рішення та погодження вказаного клопотання, за умови, якщо вказаний прокурор має доступ до державної таємниці. [65, с. 362].

Особливу увагу треба приділити такому виду негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину. Треба зазначити, що це єдина негласна слідча (розшукова) дія, щодо проведення якої прокурор має виключне право прийняття рішення, у вигляді винесення постанови, без звернення з клопотанням про надання дозвілу на її проведення апеляційним обласним судом. Що, в свою чергу є нонсенсом у правовій системі України, оскільки, це єдина негласна слідча (розшукова) дія, яка визнається

допустимою без надання дозвілу на її проведення судом, та відомості, отримані в ході її проведення визнаються допустимим доказами у судовому провадженні при розгляді даного кримінального провадження в суді. Важливо зазначити, що саме тут наявна прогалина у законодавстві, оскільки, строк проведення НС(Р)Д обов'язково зазначається в рішенні щодо її проведення (в ухвалі слідчого судді). Відповідно до ст. 251 КПК України строк проведення НС(Р)Д у постанові слідчого, прокурора про проведення НС(Р)Д не зазначається.

Негласний захід може проводитись негайно і до винесення відповідної ухвали у випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганню вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, передбачених в Особливій частині Кримінального кодексу України розділами I, II, VI, IX, XIII, XIV, XV, XVII. Для цього слідчий виносить постанову та погоджує її у прокурора – процесуального керівника у кримінальному провадженні. Або, прокурор самостійно виносить таку постанову, при цьому, не погоджуючи її зі слідчим. Така постанова обов'язкова до виконання.

Коли прокурор винес вказану постанову, або її виніс слідчий за погодженням з прокурором, саме на прокурора покладено обов'язок після початку проведення НС(Р)Д звернутись до слідчого судді з відповідним клопотанням («легалізувати проведення НС(Р)Д»). У випадку відмови слідчого судді у задоволенні клопотання прокурор не може звернутись з вказаним клопотанням повторно. Також, саме на прокурора покладається обов'язок негайного припинення негласних заходів та знищення усіх відомостей, отриманих у ході їх проведення.

За загальним правилом, строк проведення негласних слідчих (розшукових) дій не може перевищувати двох місяців. Він може бути продовжений у межах, передбачених кримінальним процесуальним законом, але не перевищувати максимальних строків досудового розслідування.

Негласна дія може проводитись і у декілька етапів в різний час, в різних місцях та можливістю залучення на кожному етапі різних суб'єктів.

Прокурор, при проведенні НС(Р)Д здійснює нагляд за додержанням законності у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. При процесуальному керівництві у прокурора є не тільки повноваження, а також обов'язки. До основних повноважень прокурора належить право погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, самостійно подавати слідчому судді такі клопотання, окрім випадку, коли слідчий звертається до свого керівника, який в свою чергу уповноважений звернутись до прокурора вищого рівня, ніж той прокурор, який відмовив у погодженні клопотання, для узгодження клопотання про проведення НС(Р)Д. Прокурор уповноважений заборонити проведення або припинення подальшого проведення негласних слідчих (розшукових) дій за власною мотивованою постановою. Ще одним виключним повноваження прокурора є продовження строку проведення негласної слідчої (розшукової) дії до вісімнадцяти місяців. Як і при звичайному процесуальному керівництві, прокурор має право письмово надавати доручення слідчому, органу досудового розслідування проведення в установленій прокурором строк негласних слідчих (розшукових) дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них. Самостійно, письмово доручати проведення негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам. Вказане доручення обов'язкове до виконання у визначений прокурором строк, порушення якого має наслідок у вигляді адміністративної та кримінальної відповідальності.

Окрім повноважень, прокурор має обов'язки, за порушення яких він, так само, як і слідчий або працівник оперативного підрозділу, підлягає адміністративній або кримінальній відповідальності. Прокурор відповідальний за припинення проведення НС(Р)Д та знищення відомостей, отриманих в результаті її проведення, у випадку, коли слідчий суддя або суд відмовили у погодженні проведення НС(Р)Д (у разі так званої «легалізації» проведення негласної слідчої (розшукової) дії).[2].

Окрім цього, прокурори усіх рівнів зобов'язані вживати заходів щодо покращання якості проведення НС(Р)Д під час досудового розслідування (з метою забезпечення ефективного нагляду за додержанням законів). На прокурора покладено не менший обсяг обов'язків, ніж на слідчого, саме прокурор, який здійснює процесуальне керівництво під час досудового розслідування кримінального провадження, перед погодженням клопотань про проведення НС(Р)Д повинен перевіряти відповідність наведених у клопотанні даних вимогам законів матеріалам і фактичним обставинам кримінального провадження. Особлива складність виконання цього обов'язку полягає в тому, що рішення про погодження або відмову у погодженні такого клопотання треба прийняти невідкладно та об'єктивно. Тобто, часу на уважне ознайомлення з матеріалами, які обґрунтовують клопотання у прокурора фактично не має. Тоді, у разі відмови в погодженні такого клопотання прокурор виносить постанову з викладенням мотивів такого рішення. Також, особливу увагу необхідно приділити й перевірці законності здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, проведення яких не потребує дозволу слідчого судді або рішення прокурора, впродовж доби з часу отримання письмового повідомлення слідчого про їх проведення. У разі необґрунтованого прийняття таких рішень слідчим невідкладно надавати вказівки про їх припинення. Погодження клопотань про продовження строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій здійснювати після ретельного вивчення результатів проведених раніше таких заходів і лише за наявності додаткових відомостей, що дають підстави для цього, оскільки у разі відмови суду у задоволенні клопотання про продовження строку проведення НС(Р)Д її необхідно невідкладно припинити, та звернутись повторно з вказаним клопотанням до суду заборонено. Якщо прокурор обґрунтовано вважає, що відсутня потреба в продовженні проведення негласних слідчих (розшукових) дій, він вживає заходів щодо їх припинення.

Прокурор, як процесуальний керівник повинен постійно слідкувати за дотриманням вимог режиму таємності, вживати заходів щодо забезпечення

захисту від розголошення даних про факт, методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій, відомостей про особу, місце чи річ, щодо яких проводяться такі дії [10].

Досліджуючи повноваження прокурора при здійсненні ним нагляду під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, окрім Кримінального-процесуального кодексу України, також існують інші нормативно – провові акти, які закріплюють процесуальний статус, процесуальні повноваження та обов'язки прокурора в ході досудовго розслідування. Обов'язок прокурора здійснювати нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності також закріплено в Законі України “Про оперативно-розшукову діяльність”. У вказаному законі окремо не зазначено розподіл повноважень прокурора при проведенні НС(Р)Д та оперативно-розшукової діяльності, тому НС(Р)Д слід відносити до системи оперативно-розшукової діяльності, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативнотехнічних засобів.

Відповідно до КПК України, прокурор при реалізації функції нагляду при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, у межах своєї компетенції, має доступ до засекречених документів, це означає що він уповноважений вимагати надання для проведення перевірки розпорядження, інструкції, накази та інші акти щодо оперативно-розшукової діяльності, реєстраційні, облікові, звітні, статистичні, аналітичні документи та інші відомості щодо здійснення оперативно-розшукових заходів; письмово надавати доручення керівникам відповідних органів проведення у підвідомчих їм підрозділах перевірок з метою виявлення порушень закону та їх усунень, притягнення винних осіб до відповідальності; письмово погоджувати продовження строку проведення оперативно-розшукової діяльності; вимагати та отримувати пояснення щодо порушень вимог закону від посадових осіб органів, які проводять оперативно-розшукову діяльність, направляти вказані пояснення до вищих органів, з метою притягнення винних осіб до відповідальності; проводити перевірки щодо порушення

законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність (за скаргами), із витребуванням та ознайомленням з оперативно-розшуковими матеріалами; оскаржувати рішення суду про дозвіл або відмову на проведення оперативно-розшукових заходів. Оскарження рішення суду зупиняє проведення оперативно-розшукових заходів, дозвіл на які надано судом [3]. При здійсненні прокурорського нагляду за додержанням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності особлива увага приділяється таким напрямкам: додержання прав людини і громадянина, у тому числі щодо недоторканності особистого життя, житла і таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної кореспонденції та інших форм приватного спілкування, банківських вкладів і рахунків, вжиття невідкладних заходів до поновлення порушених прав і притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності; своєчасність реагування на порушення законності при здійсненні оперативно-розшукової діяльності [20].

Як і в Законі України «Про оперативно – розшукову діяльність», так і в Законі України “Про прокуратуру” окремо не виділено повноваження прокурора при здійсненні ним нагляду під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а лише узагальнено нагляд прокурора за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

Тільки прокурор, як процесуальний керівник при проведенні досудового розслідування у кримінальному провадженні уповноважений вживати заходів для того, щоб органи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування (дізнання та досудове слідство): дотримувались передбаченого законом порядку початку та проведення оперативно - розшукової діяльності; не допускали порушення законності під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування; прийняття рішення щодо закриття кримінального провадження, а також дотримання строків здійснення досудового розслідування; виконували в зазначений строк та в повному обсязі письмові

вказівки прокурора, його заступника органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, які надаються відповідно до чинного законодавства[21].

Важко виділити серед усіх видів НС(Р)Д найефективніший спосіб отримання інформації, яка в подальшому буде використана як доказ. Кожний вид направлено на фіксацію певного діяння, яке у кримінальному законодавстві визначено як злочин, і за яке настає кримінальна відповідальність. Але, види НС(Р)Д можна поділити на групи. До першої групи відносяться різновиди НС(Р)Д, які посягають на втручання у приватне спілкування, а саме: збереження інформації, аудіо-, відеоконтроль особи, накладення арешту на кореспонденцію, огляд і виїмка кореспонденції, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем, фіксація та збереження інформації, отриманої з телекомунікаційних мереж за допомогою технічних засобів та в результаті зняття відомостей з електронних інформаційних систем, дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів. До другої групи можна віднести види, які обмежують інші групи прав, а саме – обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, спостереження за особою, річчю або місцем, моніторинг банківських рахунків, аудіо-, відеоконтроль місця, контроль за вчиненням злочину, виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, використання конфіденційного співробітництва під час проведення вказаних дій.

Важливими є передбачені КПК України (ст. 252) підстави і порядок складання протоколів з додатками за результатами проведення будь-якої негласної слідчої (розшукової) дії, які не пізніше ніж через 24 години з моменту припинення вказаних дій повинні бути надані прокурору. Прокурор – процесуальний керівник у кримінальному провадженні зобов'язаний вживати заходи щодо збереження отриманих під час проведення негласних

слідчих (розшукових) дій речей і документів, які він планує використовувати у кримінальному провадженні, за втрату яких він несе відповідальність, передбачену законом. Вказаний обов'язок прокурора розповсюджується і на збереження інформації, отриманої внаслідок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які тимчасово обмежують конституційні права і свободи особи, рішення щодо проведення яких приймає слідчий суддя за клопотанням слідчого, погодженого прокурором, або клопотанням прокурора. В результаті проведення аудіо -, відеоконтролю особи, арешту, огляду і виїмки кореспонденції, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, з електронних інформаційних систем), коли прокурор має намір використати під час судового розгляду як доказ отриману в ході проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій інформацію, він зобов'язаний забезпечити збереження всієї інформації або доручити слідчому забезпечити її збереження (ст.ст. 258, 259 КПК України), та вжити всіх заходів, для того, щоб унеможливити надання доступу стороннім особам до вказаної інформації або її втрати.

Хід та результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій повинно бути процесуально зафіксовано. Тобто, складається протокол, до якого долучаються додатки (в разі необхідності). Відомості про осіб, які були залучені до проведення або безпосередньо проводили негласні слідчі (розшукові) дії, у разі здійснення щодо них заходів безпеки (засекречування), можуть зазначатися із забезпеченням конфіденційності даних про таких осіб у порядку, визначеному законодавством. При проведенні НС(Р)Д фіксування може здійснюватись за допомогою технічних та інших засобів. Аудіо - або відеозаписи, фотознімки, інші результати, здобуті за допомогою застосування технічних засобів, вилучені під час їх проведення речі і документи або їх копії, так само як і протколи щодо проведення НС(Р)Д визнаються доказами та використовуються в доказуванні на тих самих підставах, що й результати проведення інших слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування (якщо вказані відомості отримано на законних

підставах). Також до важливих обов'язків прокурора, при проведенні НС(Р)Д відноситься й повідомлення про наявність у його розпорядженні речей або документів, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, їх власнику, зацікавленому в їх поверненні, та з'ясування, чи бажає він їх повернути. При цьому, допустимість вказаних дій і час їх вчинення визначаються прокурором на власний розсуд, з урахуванням необхідності забезпечення прав і законних інтересів осіб, а також запобігання завданню шкоди для кримінального провадження.

Прокурор приймає рішення щодо необхідності використанні відомостей, речей та документів, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Якщо прокурор прийняв рішення щодо визнання їх необхідними він несе відповідальність за їх збереження. У разі прийнятті рішення щодо відсутності необхідності їх використання як доказу у кримінальному провадженні, прокурор зобов'язаний вжити всіх заходів, щодо їх знищення, крім випадків, передбачених КПК України. Знищення таких відомостей, речей та документів здійснюється під його особистим контролем. Прокурор, або за його дорученням слідчий, зобов'язані письмово повідомити осіб, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваного, його захисника. Повідомлення про факт і результати таких дій повинно бути здійснено не пізніше дванадцяти місяців з дня їх припинення, окрім випадку звернення до суду з обвинувальним актом. У такому випадку вказане повідомлення здійснюється під час відкриття матеріалів кримінального провадження (відповідно до ст. 290 КПК України). У нинішньому кримінально – процесуальному законодавстві закріплено стійку тенденцію останніх років щодо надання та закріплення процесуального статусу підставам, порядку проведення і використанню результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. Як наслідок, з об'єктивною необхідністю змінюється і процесуальний статус та наглядові повноваження прокурора як гаранта забезпечення законності та

конституційних прав і свобод громадян під час проведення вказаних вище дій.

Окремого дослідження потребує такий різновид НС(Р)Д, як контроль за вчиненням злочину. Даний вид НС(Р)Д здійснюється у випадку наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин. Контроль за вчиненням злочину проводиться у таких формах: контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину. Рішення про яке приймає виключно прокурор. Особливість проведення вказаного різновиду негласної слідчої (розшукової) дії зумовлена тим, що прокурор у своєму рішенні про проведення контролю за вчиненням злочину, крім загальних вимог до постанови про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, зобов'язаний: викласти обставини, які свідчать про відсутність під час негласної слідчої (розшукової) дії провокування особи на вчинення злочину; зазначити про застосування спеціальних імітаційних засобів. У випадку встановлення факту провокування або спроби провокування чи спонукання особи до вчинення нею злочину, такий доказ визнається недопустимим, що унеможливорює його подальше використання. За рішенням прокурора дозволено використання заздалегідь ідентифікованих (помічених) або несправжніх (імітаційних) засобів (купюр, зброї та інше). З цією метою допускається виготовлення і використання спеціально виготовлених речей і документів, створення та використання спеціально утворених речей і документів, створення та використання спеціально утворених підприємств, установ, організацій. Використання заздалегідь ідентифікованих або несправжніх (імітаційних) засобів з іншою метою забороняється [2].

Особливу увагу при здійсненні нагляду прокурором приділяється обов'язкам прокурора при провадженні таких негласних слідчих (розшукових) дій, як контроль за знищенням інформації про особисте та сімейне життя окремих осіб, що не підлягає використанню у доказуванні, або

забезпечення збереження інформації, яку мають використати як доказ. Згідно зі ст. 259 КПК України, якщо прокурор має намір використати під час судового розгляду як доказ інформацію, отриману внаслідок втручання у приватне спілкування, або певний її фрагмент, він зобов'язаний забезпечити збереження всієї інформації або письмово доручити це слідчому. Кримінально – процесуальний закон визначає також обов'язок прокурора (або за його письмовим дорученням слідчий) письмово повідомляти осіб, щодо яких проводилися негласні слідчі (розшукові) дії, про те, що конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваного, його захисника про таке обмеження.

У випадках, коли рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймається слідчим суддею, то ухвала про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії виноситься слідчим суддею тільки в тому випадку, якщо прокурор доведе наявність достатніх підстав вважати, що: вчинено злочин відповідної тяжкості; під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин.

Якщо під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій отримана інформація, що не стосується мети їх здійснення, ці відомості також підлягають захисту з метою забезпечення нерозповсюдження. Так, ст. 255 КПК України зазначаються заходи захисту інформації, яка не використовується у кримінальному провадженні. Виключно на прокурора покладається обов'язок прийняти рішення про невідкладне знищення відомостей, речей та документів, що були отримані в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які не визнані прокурором як необхідні для подальшого проведення досудового розслідування. Знищення відомостей, речей та документів здійснюється під контролем прокурора [2].

На прокурора покладено повноваження, з метою забезпечення належної організації прокурорського нагляду за виконанням вимог Конституції України, законів України “Про оперативно-розшукову діяльність” і “Про прокуратуру”, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів з питань нагляду при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій прокурори повинні перевіряти додержання вимог чинного законодавства щодо дотримання конституційних прав і свобод громадян, у межах, які допускаються Конституцією України, при необхідному їх тимчасовому обмеженні, обґрунтованості клопотань до суду про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема пов’язаних із втручанням у приватне спілкування. Виключно на прокурора покладено обов’язок щодо дотримання збереження інформації, отриманої внаслідок їх проведення, з подальшим її використанням при здійсненні досудового та судового розслідування, так і здійснення заходів щодо захисту інформації, яка не використовується у кримінальному провадженні, тобто здійснення контролю за знищенням відомостей, речей та документів.

Основною метою здійснення прокурорського нагляду під час провадження негласних слідчих (розшукових) дій є дотримання порядку їх проведення, отримання допустимих і належних доказів, із подальшим їх використанням прокурором під час судового розгляду, як сторони кримінального провадження.

Висновки до розділу 2

1.Рішення про проведення НС(Р)Д, слідчий і прокурор викладає в постанові, яка має відповідати вимогам ст. ст. 246, 251 КПК України. На відміну від ухвали слідчого судді про задоволення клопотання про проведення НС(Р)Д, в постанові слідчого, прокурора не вказується строк закінчення НС(Р)Д.

2. Клопотання слідчого, прокурора до слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД повинне відповідати матеріалам кримінального провадження та вимогам, зазначеним у ст. 248 КПК України.

3. Співвідношення меж судового контролю та прокурорського нагляду можна зробити на підставі таких критеріїв: за часом здійснення (постійний та епізодичний); за обсягом вирішуваних питань (усі питання або окреме з них); за можливістю оскарження (до вищого керівництва або до іншого органу, враховуючи вид підпорядкованості).

4. За загальним правилом дозвіл на проведення практично всіх видів НСРД дає слідчий суддя – голова (чи за його визначенням інший суддя) апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування (ст. ст. 246,247 КПК України). Але, законодавством передбачені виключення, наприклад, на проведення такого виду НС(Р)Д, як контроль за вчиненням злочину дає дозвіл виключно прокурор (ч.4 ст. 247 КПК України).

5. Слідчий суддя, вирішуючи питання, віднесені до його компетенції, приймає рішення у формі ухвал. Згідно з КПК України прокурор, як і слідчий, або керівник органу досудового розслідування, самостійно приймає рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а у передбачених Кодексом випадках, коли рішення про їх проведення приймає слідчий суддя, складає відповідне клопотання до слідчого судді або погоджує таке клопотання слідчого. Вказане клопотання складається за необхідності проведення дій, що тимчасово обмежують конституційні права і свободи особи. Саме прокурор, якщо така негласна слідча (розшукова) дія проводиться у виняткових випадках, визначених Кодексом, до постановлення ухвали слідчого судді, зокрема, у разі встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України) або спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України), зобов'язаний невідкладно після початку її проведення звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді (ст. 250 КПК України).

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРОМ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

3.1 Закордонний досвід реалізації повноважень прокурором при проведенні негласних заходів при розслідуванні злочинів

Врахування зарубіжного досвіду при побудові правової держави має важливе значення. Це стосується такої частини кримінального процесуального законодавства як проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Вказаний інститут є широко застосованим у багатьох державах світу. Суб'єктом здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування виступає одна особа - це співробітник поліції або детектив [23, с. 35].

Кримінально-процесуальне законодавство Німеччини не передбачає безпосереднього поділу слідчих дій на гласні та негласні. Формами проведення негласних дій є виїмка, контроль телекомунікацій, прослуховування і запис телефонних розмов [24, с. 98]. Для здійснення негласних заходів, що здійснюється уповноваженими суб'єктами з метою отримання важливих для провадження відомостей у Франції, США, ФРН використовується термін «негласне розслідування» [26, с. 36]. Основні види негласних слідчих (розшукових) дій згідно із кримінально-процесуальним законодавством Франції, Німеччини, Іспанії пов'язані з: 1) втручанням у приватне спілкування, а саме: здійснення контролю за каналами зв'язку та зняття з них інформації, контроль за кореспонденцією, перехоплення та перевірка повідомлень ; 2) використанням конфіденційного співробітництва, зокрема, контролю за вчиненням злочину, залучення спеціальних служб; 3) проникненням у публічно недоступні місця шляхом проведення обшуку

транспортних засобів, приміщень, зняття інформації з електронних носіїв; 4) спостереженням за особою, приміщенням, автомобілем [25, с. 203].

У Франції для здійснення негласних слідчих дій потрібно за клопотанням прокурора отримати відповідний дозвіл слідчого судді, до сфери повноважень якого також належить призначення конкретного офіцера судової поліції для їх проведення [26, с. 95]. Лише суд надає дозвіл на здійснення прослуховування і запису телефонних розмов у справах про злочини, покарання за які передбачено у вигляді тюремного ув'язнення строком більше двох років. Строк дії вказаного дозволу не може перевищувати чотирьох місяців. Але використання спеціальних технічних засобів прихованого виявлення заборонено в офісах та житлі адвоката та лікаря, а також у приміщеннях медіа компанії.

Кримінально-процесуальне законодавство США щодо проведення негласних слідчих заходів, у зв'язку із наявністю великої кількості штатів, є достатньо ускладненим [25, с. 204]. Досудове розслідування у США здійснюється поліцією та полягає у проведенні розвідувальних та пошукових заходів. Також дані повноваження має прокурор, але відносно окремих категорій справ. А роль суду зводиться до того, що він виконує допоміжну функцію, яка пов'язана із використанням процесуально-примусових заходів. У ході проведення поліцейського розслідування, спрямованого на виявлення носіїв доказової інформації, можуть проводитись негласні слідчі (розшукові) дії, формами здійснення яких є конфіденційне співробітництво, візуальне спостереження, здійснення контролю за телекомунікаціями, усними розмовами тощо. Заходами же, що безпосередньо спрямовані на припинення кримінальних правопорушень та розслідування до арешту є: здійснення спостереження за особою; обшук житла, земельної ділянки, транспортних засобів, огляд місця події, опитування та особистий огляд громадян, перехоплення повідомлень, приховане спостереження, контроль телекомунікацій, вилучення та дослідження речей та документів тощо. При цьому обов'язовою вимогою щодо здійснення контролю телекомунікацій та

будь-якого виду обшуку, крім салону автомобіля, є наявність відповідного дозволу суду. Суд розглядає лише допустимі докази. У випадку ж визнання хоч одного доказу недопустимим, усі наступні докази отримані на його основі, також не можуть бути використані. Даний підхід має назву «плоди отруєного дерева» [29]. Рішення на проведення негласних заходів, не пов'язаних із втручанням у приватне спілкування на стадії попереднього розслідування приймається керівником поліції. Якщо негласні слідчі заходи передбачають тимчасові обмеження конституційних прав особи, то необхідна наявність відповідного судового дозволу, крім випадків, коли таке рішення може бути прийняте в усній формі прокурором, а саме щодо тероризму, з подальшим направленням до суду усіх матеріалів для обґрунтування необхідності їх здійснення.

Питання втручання у приватне спілкування та забезпечення конфіденційності й безпеки залучених до здійснення негласних слідчих дій осіб чітко регламентовані законодавством правових країн [25, с. 203]. Так, законодавством США, Німеччини, Великої Британії суворо регламентовані та потребують надання відповідного дозволу на їх проведення негласні слідчі заходи, пов'язані із проникненням на приватну територію, житло, земельні ділянки, офіси. У випадках навіть незначного відхилення від встановленої процедури докази, що були отримані, можуть бути визнані недопустимими, а особи, які допустили дані порушення, притягнуті до кримінальної відповідальності [27, с. 66]. А здійснення спостереження без проникнення у житло не потребує надання спеціального дозволу. Рішення на проведення таких дій приймається рядовим співробітником правоохоронного органу. Це має місце у кримінально-процесуальному законодавстві США [25, с. 203].

У Розділі VIII КПК ФРН передбачено заборону на використання та негайне знищення інформації, що відноситься до сфери приватного життя, та яка була отримана у ході проведення негласних дій, про що має бути зазначено у матеріалах справи [28, с. 98]. Так, виїмка поштової кореспонденції обвинуваченого допускається лише на підставі постанови

суду, а також у виняткових випадках - прокурора. Відкриття ж даних відомостей належить до повноважень суду, проте він може задля недопущення загрози для розслідування через затримку, доручити це прокурору [26, с. 93]. Виключно з дозволу судді може здійснюватися прослуховування і запис телефонних розмов, у невідкладних випадках - з дозволу прокурора, який повинен бути підтверджений суддею протягом трьох діб. Даний негласний слідчий захід негайно припиняється, якщо необхідність у його проведенні відпала, з послідуочим повідомленням судді та ознайомленням з результатами проведення. Лише за рішенням суду здійснюються, так звані «заходи, що проводяться без відома особи», наприклад, фото- та відеозйомка особи, і у випадках, коли процес встановлення обставин справи та з'ясування місця перебування підозрюваного (обвинуваченого) є ускладненим чи в інший спосіб є неможливим. Після завершення проведення негласних заходів органи прокуратури складають відповідний звіт про підстави, тривалість, обсяг та результати їх проведення. А Федеральне відомство юстиції також складає та публікує в мережі Інтернет звіт щодо негласних слідчих (розшукових) дій. Важливим елементом механізму захист прав людини є можливість обвинуваченого і власника житлового приміщення, у якому проводилися негласні слідчі дії, звернутись до суду із заявою про проведення перевірки законності рішення щодо їх проведення.

В Італії зміст кримінально-процесуального законодавства з питань проведення негласних слідчих (розшукових) дій, має схожі ознаки з оперативно-розшуковою діяльністю в Україні. Так, їх проведення спрямоване не лише на виявлення доказів, а й на отримання відомостей, що можуть безпосередньо сприяти їх виявленню. Також дані дії є широко застосованими і в таких країнах, як Грузія, Киргизстан, Казахстан.

Основними документами, що на міжнародному рівні регламентують питання застосування негласних заходів, є низка відповідних Міжнародних

конвенцій та Конвенцій ООН [30; 31; 32; 33], Резолюція Ради Європи «Про законне перехоплення телекомунікацій» [34].

Європейський суд з прав людини у справі Роман Захаров проти Російської Федерації вказав на три етапи контролю за додержанням стандартів верховенства права у ході здійснення негласних слідчих дій на трьох його стадіях: 1) коли був наказ про спостереження; 2) під час його проведення; 3) після його припинення [76].

У цьому відношенні Суд наголосив на важливості саме судових механізмів контролю за здійсненням таємного стеження поряд із процедурами адміністративного нагляду: «...принципи демократичного суспільства повинні дотримуватися якомога точніше в наглядовому порядку, якщо рамки необхідності, за змістом статті 8 § 2, не були порушені. В сфері, де зловживання потенційно легко зустріти в індивідуальних випадках, і воно може мати такі шкідливі наслідки для демократичного суспільства в цілому, бажано довірити контроль судді, судовий контроль пропонує кращі гарантії незалежності, безсторонності та проходження належних процедур». Водночас Суд вказав, що на третій стадії, тобто після припинення таємного стеження ефективність контролю залежить від системи повідомлення осіб про факт таємного стеження за ними, що на практиці не завжди здійснюється. Тому система контролю на цій стадії залежить від таких чинників: 1) чи особа має підстави підозрювати, що проти неї велося таємне стеження; 2) чи вона зверталася із відповідними запитами до органів, які здійснюють нагляд у цій сфері; 3) чи визнає суд ці обставини достатніми для здійснення судової перевірки обґрунтованості застосування таких заходів для втручання у приватне життя особи та видання розпорядження про вилучення чи знищення відповідних персональних даних із досьє такої особи.

3.2. Напрями удосконалення повноважень прокурора при реалізації негласних слідчих (розшукових) дій

У Кримінальному процесуальному кодексі України прокурор займає провідне місце на стадії досудового розслідування. Так, відповідно до частини другої ст. 36 КПК України та ст. 25 Закону України «Про прокуратуру», здійснюючи нагляд за додержанням законів при проведенні досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, прокурор уповноважений відкривати кримінальне провадження, доручати слідчому здійснювати досудове розслідування, доручати слідчому й оперативному підрозділу проводити слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, погоджувати їх проведення та приймати рішення щодо їх припинення тощо [2, 22]. Тобто, прокуророві як процесуальному керівнику при проведенні НСРД надано додаткові повноваження щодо організації та контролю за законністю їх проведення з метою здійснення оперативного отримання доказів на стадії досудового розслідування. Для цього у КПК України регламентовано право прокурора перевіряти законність проведення НСРД, доручати їх проведення оперативним підрозділам, приймати рішення щодо використання їх результатів у кримінальному провадженні, забезпечити дотримання прав осіб, відносно яких проводяться НСРД. Разом з тим не повністю врегульованими залишаються питання проведення контролю за вчиненням злочину та нового виду НСРД - моніторингу банківських рахунків, запровадженого в зв'язку зі створенням Національного антикорупційного бюро України за рішенням слідчого (детектива), ознайомлення слідчого (детектива) з результатами НСРД до прийняття рішення прокурором про їх використання у кримінальному провадженні, використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні тощо.

Аналіз статей 36, 246–275 КПК України [2] та ст. 25 ЗУ «Про прокуратуру» [22] свідчить про те, що на прокурора при проведенні НСРД

покладено обов'язок забезпечення дотримання конституційних прав і свобод особи. На думку О.Б. Комарницької, наділення наведеними повноваженнями процесуального керівника відкриває перед ним як сторони обвинувачення, додаткові засоби розкриття та розслідування злочинів, у той же час покладає на нього обов'язок професійного володіння такими засобами, оскільки невміле їх застосування може призвести до порушення прав людини під час здійснення НСРД [35, с. 271]. У цьому випадку прокурорський нагляд виступає гарантією законності проведення негласних слідчих (розшукових) дій - забезпечує здійснення лише дій, які прямо передбачені КПК України [36, с. 44]. Адже, саме прокурор виконує наглядову функцію, спрямовану на забезпечення вимог закону і попередження можливих порушень конституційних прав і свобод громадян, а також дотримання положень закону про фіксацію перебігу і результатів НСРД, збереження інформації, отриманої внаслідок їх проведення з подальшим її використанням у кримінальному провадженні [37, с. 133].

Аналіз практики надання дозволу на проведення НСРД свідчить про те, що серед основних причин отримання відмов у задоволенні клопотань про проведення НСРД є необґрунтованість необхідності проведення такого виду НСРД; недоведеність слідчим у клопотанні неможливості отримання доказів без проведення зазначених дій; порушення слідчим питання про проведення НСРД у справах про розслідування злочинів невеликої та середньої тяжкості, порушення підслідності, неналежне оформлення прокурором погодження клопотання тощо [38, с. 18]. Обґрунтуванням необхідності проведення НСРД можуть бути результати проведення слідчих (розшукових) дій (допиту, огляду, обшуку), застосування заходів забезпечення кримінального провадження (тимчасовий доступ до речей і документів) та результати оперативно-розшукової діяльності (у тому числі свідчення співробітників оперативних підрозділів та осіб, які конфіденційно співробітничать). Як приклад, при проведенні допиту заявника здобуто інформацію, яка потребує перевірки та підтвердження шляхом проведення відповідних процесуальних

заходів. Наприклад, вимагання неправомірної вигоди чи погроз застосування насильства, що можливо здійснити виключно при проведенні НСРД. Вважаємо, що мінімізувати формальні підстави для відмови в наданні дозволу на проведення НСРД можливо шляхом чіткого обґрунтування в клопотанні неможливості отримання відомостей в інший спосіб, а також можливості отримання доказів, які можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили, оскільки саме з цих підстав найчастіше суди відмовляють в наданні дозволу на проведення НСРД.

Однією з новел у регламентації НСРД є закріплення виключного права прокурора звертатися до слідчого судді з клопотанням про проведення моніторингу банківських рахунків (ч. 1 ст. 269 КПК України), передбаченого в КПК України в зв'язку з початком функціонування Національного антикорупційного бюро України. Як приклад, чинним законодавством України визначено, що отримання відомостей від банківської установи без застосування негласних методів, зокрема, за положеннями частини першої ст. 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» розкриття банківської таємниці можливе: за рішенням суду; на письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу органам прокуратури України, Служби безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Антимонопольного комітету України; на письмову вимогу щодо наявності банківських рахунків центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, тощо [39]. Тобто, доступ до банківських операцій можна отримати на підставі рішення суду в порядку, визначеному цим Законом. Законодавець передбачив виключне право прокурора ініціювати питання щодо проведення моніторингу банківських рахунків (що проводиться «негласно», відповідно до положень ст. 269 КПК України), унеможлививши здійснення цих дій безпосередньо слідчим

(детективом), що обмежує процесуальну самостійність слідчого (детектива) як і інші НСРД, в отриманні відомостей про протиправну діяльність окремих осіб, а також не сприяє реалізації завдань кримінального провадження. Адже, слідчий, вбачаючи доцільність проведення моніторингу банківських рахунків, звертається до процесуального керівника з обґрунтуванням проведення даної НСРД в усній формі, а той, своєю чергою, на власний розсуд визначатиме необхідність ініціювання моніторингу банківських рахунків у конкретному кримінальному провадженні. Утім, у такій ситуації слідчий (детектив) не вправі оскаржити рішення прокурора, не дивлячись на те, що в проведенні такої НСРД об'єктивно виникає необхідність. Крім цього, передбачення виключного права ініціювати проведення моніторингу банківських рахунків підрозділами Національного антикорупційного бюро України не є виправданим, оскільки на стадії досудового розслідування виникає потреба у проведенні цієї НСРД й іншими правоохоронними органами при розслідуванні фінансових та економічних злочинів, наприклад, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України), легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК України), сприяння вчиненню терористичного акту (ст. 2584 КК України), фінансування тероризму (ст. 2585 КК України) тощо. Підслідність цих кримінальних проваджень здебільшого не відноситься до компетенції НАБУ, проте вимога ефективності та якості розслідування вимагає, щоб слідчі усіх визначених у державі органів досудового розслідування були вправі проводити моніторинг банківських рахунків. З огляду на викладене, вважаємо за необхідне доповнити частину першу ст. 2691 КПК України наступним змістом: «Прокурор виносить клопотання або погоджує клопотання слідчого (детектива) щодо проведення додаткові перешкоди в проведенні невідкладних дій в частині провадження оперативної чи контрольованої закупки, контрольованої поставки, спеціального слідчого експерименту, імітації обстановки злочину. Зазначені форми контролю за вчиненням

злочину не пов'язані з втручанням у приватне спілкування чи іншим обмеженням конституційних прав і свобод особи, тому повинні проводитися за аналогією з виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України) на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування або безпосередньо постанови прокурора. У випадку необхідності проведення комплексу НСРД, зокрема, аудіо-, відеоконтролю, спостереження за особою, тобто за умови необхідності тимчасового обмеження конституційних прав особи, такі додаткові НСРД проводяться на підставі ухвали слідчого судді. Внесення змін до КПК України в цій частині не суперечить загальним положенням НСРД та не обмежує права громадян. Водночас, у випадку передбачення права проведення контролю за вчиненням злочину за рішення слідчого, погодженого з керівником органу досудового розслідування, слід передбачити обов'язок прокурора перевіряти наявність законних і обґрунтованих підстав проведення цього НСРД та у передбачених законом випадках припинити його проведення. Ця вимога стосується здійснення процесуального керівництва проведенням НСРД на підставі рішення прокурора, слідчого (детектива). Однак, виникає питання чи вправі прокурор самостійно приймати рішення про припинення проведення НСРД, якщо вони проводяться на підставі ухвали слідчого судді та чи зобов'язаний він у такому випадку повідомляти суд про їх припинення. Про необхідність внесення змін до ст. 246 КПК України щодо обов'язку прокурора повідомляти слідчого суддю про припинення НСРД зазначалося О. Кравченко [40, с. 89]. На думку автора, у випадку проведення НСРД на підставі рішення слідчого судді, про припинення таких дій повинен бути повідомлений суд, який прийняв рішення про надання дозволу на проведення НСРД. Утім, на наш погляд, це твердження не в повній мірі обґрунтоване, оскільки припинення НСРД може бути застосоване і в інших випадках. Зокрема, у разі неможливості подальшого здійснення відповідних заходів

(відсутні технічні можливості, виїзд особи закордон тощо); у випадку отримання достатніх фактичних даних для доведення винуватості особи або завершення строків проведення НСРД; у разі припинення проведення НСРД на підставі рішення прокурора, що здійснювалось з процесуальними порушеннями організації та тактики проведення НСРД. Прокурор як процесуальний керівник забезпечує дотримання конституційних прав особи та їх відновлення, а тому додаткове інформування слідчого судді про припинення НСРД, на нашу думку, не є доцільним.

Специфіка прокурорського нагляду в сфері НСРД полягає в тому, щоб дати оцінку законності конкретної дії з погляду правової обґрунтованості її здійснення, не вдаючись до її технології, яка не входить до об'єкта і предмета прокурорського нагляду [41, с. 21]. Здійснюючи процесуальне керівництво, прокурору не обов'язково брати участь в усіх діях, пов'язаних із організацією проведення НСРД, достатньо лише перевірити законність та обґрунтованість їх проведення. Забезпечення конституційних прав особи під час використання результатів проведення НСРД є обов'язком прокурора. Так, відповідно до частини четвертої ст. 252 КПК України прокурор вживає заходів щодо збереження інформації, речей і документів, отриманих у ході проведення НСРД, приймає рішення щодо використання отриманих результатів у доказуванні (ст. 256 КПК України, Інструкція [5]), приймає рішення щодо використання отриманих результатів в інших цілях (ст. 257 КПК України). На відміну від суто наглядових повноважень, прокурор бере активну участь у визначенні кола доказів, способів їх отримання у конкретному кримінальному провадженні, проведенні НСРД, забезпечуючи одночасно законність дій слідчого та уповноваженого оперативного підрозділу під час вимушеного обмеження конституційних прав громадян [42]. Дискусійним залишається й положення про те, що виключно прокурор приймає рішення щодо доцільності використання результатів НСРД в кримінальному провадженні. Адже, найбільш повно обставинами кримінального провадження володіє лише та особа, яка безпосередньо

здійснює розслідування. Відсутність у КПК України регламентації процедури ознайомлення слідчого (детектива) з результатами НСРД в процесі їх здійснення, якщо такі дії проводилися на підставі завдання співробітниками оперативного підрозділу, свідчить про неможливість оперативного реагування слідчим на встановлені в ході проведення НСРД факти, які потребують негайного вирішення. Вказана ситуація, передусім, викликає втрату оперативності використання отриманих результатів, а також унеможлиблює проведення інших процесуальних дій, оскільки законодавством України не визначено обов'язку негайного повідомлення слідчого (детектива) про результати НСРД оперативним підрозділом, який безпосередньо їх проводив. Адже, на виконавця НСРД не покладено обов'язку негайного повідомлення ініціатора про отримані відомості, що можуть мати значення для кримінального провадження. Хоча, кваліфікований слідчий може чітко це визначити в дорученні на проведення НСРД. У діяльності органів досудового розслідування усталеною є практика, коли слідчий (детектив), даючи доручення оперативному підрозділу, вказує на необхідність періодичного ознайомлення ініціатора НСРД з отриманими результатами, що надає можливість здійснення інших процесуальних дій. По-іншому це питання врегульоване Інструкцією [5], якою передбачено, що прокурор, який здійснює процесуальне керівництво, за необхідності дає вказівку режимно-секретному органу ознайомити слідчого з протоколом і додатками про результати НСРД. Ураховуючи викладене, вважаємо, що в КПК України доцільно закріпити право слідчого (детектива), який є ініціатором проведення НСРД на ознайомлення з отриманими результатами НСРД, у тому числі в ході їх проведення, а також передбачити право слідчого (детектива) складати протокол про проведення НСРД до моменту їх припинення, якщо отримані результати, на його думку, можуть бути підставою проведення інших процесуальних дій (наприклад, у ході проведення НСРД встановлено місце зберігання знаряддя (предмета) злочину

і виникає необхідність проведення обшуку або встановлено, що підозрюваний має намір переховуватися від слідства).

Окремого розгляду потребує питання обов'язкового повідомлення осіб шляхом направлення повідомлення з описом НСРД, які проводились відносно особи чи за результатами яких зафіксовано дії окремих осіб. Адже, вчасне повідомлення особи та її захисника є необхідною умовою для визнання таких результатів НСРД як допустимих доказів і своєчасного захисту обмежених прав. В іншій ситуації, неналежне повідомлення може призвести до визнання таких доказів судом недопустимими. Як приклад, ухвалою Апеляційного суду Черкаської області у кримінальному провадженні № 11-кп/793/373/15 справи № 703/986/14-к визнано результати НСРД недопустимими доказами, виходячи з того, що обвинувачений та його захисник не були повідомлені про проведення НСРД у порядку ст. 253 КПК України. Водночас, прокурор посилався на те, що обвинувачений та його захисник ознайомилися з відповідними результатами при відкритті матеріалів кримінального провадження [43]. Проте, на думку суду, це не спростовує істотного обмеження прав сторони захисту, що зумовило визнання результатів НСРД недопустимими доказами. Крім цього, дискусійним у практичній діяльності залишається питання використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні. Так, відповідно до частини першої ст. 257 КПК України, якщо в результаті проведення НСРД виявлено ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується у даному кримінальному провадженні, то отримана інформація може бути використана в іншому кримінальному провадженні тільки на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора [2]. З аналізу зазначеної норми випливає, що ознаки вчинення іншого кримінального правопорушення можуть бути виявлені прокурором самостійно під час вивчення результатів НСРД, а також слідчим (детективом) або співробітником оперативного підрозділу в ході їх проведення та подальшим інформуванням про цей факт прокурора, який, своєю чергою, у

зв'язку з необхідністю використання результатів у іншому провадженні зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням у порядку, передбаченому ст.ст. 247, 248 КПК України. Однак, у процесі використання результатів у іншому провадженні виникають проблеми з наданням відповідних копій протоколів і додатків до них. Наприклад, з кримінального провадження відносно одного із співучасників матеріали виділено в окреме провадження, проте копії протоколів про проведення НСРД здійснювати заборонено (ч. 3 ст. 254), відповідно й дублікат документу в порядку ст. 99 КПК України здійснити неможливо, однак є необхідність у використанні цих відомостей як доказів винуватості особи. У практичній діяльності ця проблема вирішується наступним чином: за результатами фіксації ознак злочину, який не розслідується, складається один протокол і до нього долучаються отримані відомості лише за проміжок часу до виявлення такого факту, а вже за результатами проведення НСРД складається другий протокол і до нього долучається матеріальний носій інформації з усіма відомостями; після ухвалення рішення слідчим суддею про використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні, слідчий (детектив) або прокурор звертається до суду з метою отримання дозволу на тимчасовий доступ до речей і документів у порядку глави 15 КПК України, й таким чином здійснюється копіювання відповідних результатів.

З огляду на наведене вище необхідно внести зміни до ст. 257 КПК України, доповнивши її таким змістом: «Якщо слідчим суддею винесено ухвалу про використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій в іншому кримінальному провадженні, прокурор вносить відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Рішення про виготовлення дублікату протоколу та результатів негласних слідчих (розшукових) дій приймається прокурором виключно з метою їх використання в іншому кримінальному провадженні. У такому випадку дублікати протоколів НСРД є джерелом доказів». На основі аналізу кримінальних процесуальних положень обґрунтовано необхідність законодавчої регламентації проведення контролю

за вчиненням злочину на підставі постанови слідчого (детектива), погодженої з керівником органу досудового розслідування, передбачення права слідчого (детектива) ознайомлюватися з результатами НСРД до моменту їх розсекречування та складати протоколи про проведення НСРД до моменту їх завершення; права ініціювання слідчим (детективом) проведення моніторингу банківських рахунків, а також визначення правових підстав використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні.

Висновки до розділу 3

Можна зробити висновок про те, що при розробці діючого КПК України враховувався зарубіжний досвід проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки такий спосіб отримання доказів у кримінальному процесі є доволі дієвим, про що свідчить його широка застосовність у країнах Європи, Сходу та США .

Кримінально-процесуальне законодавство Німеччини не передбачає безпосереднього поділу слідчих дій на гласні та негласні. Для здійснення негласних заходів, що здійснюється уповноваженими суб'єктами з метою отримання важливих для провадження відомостей у Франції, США, ФРН використовується термін «негласне розслідування». Рішення на проведення таких дій у кримінально-процесуальному законодавстві США приймається рядовим співробітником правоохоронного органу. В Італії зміст кримінально-процесуального законодавства з питань проведення негласних слідчих (розшукових) дій має схожі ознаки з оперативно-розшуковою діяльністю в Україні.

У КПК України регламентовано право прокурора перевіряти законність проведення НСРД, доручати їх проведення оперативним підрозділам, приймати рішення щодо використання їх результатів у кримінальному провадженні, забезпечити дотримання прав осіб, відносно яких проводяться НСРД, але не повністю врегульованими залишаються

питання проведення контролю за вчиненням злочину та нового виду НСРД - моніторингу банківських рахунків.

Аналіз практики надання дозволу на проведення НСРД свідчить про те, що серед основних причин отримання відмов у задоволенні клопотань про проведення НСРД є необґрунтованість необхідності проведення такого виду НСРД.

Проблемним є питання, щодо права прокурора самостійно приймати рішення про припинення проведення НСРД, якщо вони проводяться на підставі ухвали слідчого судді та чи зобов'язаний він у такому випадку повідомляти суд про їх припинення.

Специфіка прокурорського нагляду в сфері НСРД полягає в тому, щоб дати оцінку законності конкретної дії з погляду правової обґрунтованості її здійснення.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення в якому до поставлених задач розроблено концепцію повноважень прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, визначено і розкрито теоретичні, правові та практичні аспекти їх реалізації у кримінальному провадженні.

Проведене дослідження дає можливість сформулювати такі висновки.

1. Відповідно до ст. 131-1 Конституції України, ст. 2 ЗУ «Про прокуратуру» однією з функцій прокуратури є нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

Метою прокурорського нагляду є: а) утвердження верховенства закону; б) зміцнення правопорядку; в) забезпечення захисту прав і свобод людини й громадянина; г) забезпечення захисту охоронюваних законом інтересів суспільства і держави.

Законодавством, особливо КПК, чітко і докладно регламентується діяльність органів досудового розслідування при проведенні слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій але у їх практичній діяльності мають місце порушення прав і свобод громадян. Ці та інші обставини вимагають від органів прокуратури активно проводити наглядову діяльність, чітко й у повному обсязі виконувати завдання з виявлення, усунення і попередження порушень закону при провадженні досудового розслідування.

У статті 19 Конституції України закріплено, що органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Тому невірне визначення обсягу повноважень прокурора, вихід за межі компетенції при їх реалізації може призвести до порушення норм

кримінального процесуального законодавства та визнання таких дій протиправними.

2.Науковці виділяють такі форми участі прокурора у провадженні слідчих (розшукових) дій, як: 1) доручення прокурора на їх проведення; 2) надання вказівок прокурором щодо їх проведення; 3) участь прокурора у їх проведенні; 4) особисте проведення прокурором слідчих (розшукових) дій.

Чинний КПК України надає процесуальний статус спеціальним негласним заходам, спрямованим на пошук і фіксацію даних про підготовку й вчинення злочинів та осіб, які їх вчинили, визначаючи останні як негласні слідчі (розшукові) дії, виділяє основну ключову роль прокурора у забезпеченні законності під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій та їх використання. Відповідно до ст. 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт і методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб.

На прокурора при проведенні НСРД покладено обов'язок забезпечення дотримання конституційних прав і свобод особи. Зокрема, до таких належать:

- повноваження щодо погодження клопотання про надання дозволу на проведення НСРД, які обмежують конституційні права й свободи особи, що включає в себе здійснення перевірки його законності та обґрунтованості;

- право заборони проведення або припинення подальшого проведення НСРД; проведення їх за рішенням прокурора у виняткових випадках до постановлення ухвали на проведення окремих НСРД (передбаченого статтями 250, 268, 269 КПК України);

- вжиття заходів щодо збереження отриманих під час проведення НСРД речей і документів, що можуть бути використані у кримінальному

провадженні; повідомлення осіб про тимчасове обмеження їх конституційних прав;

- прийняття рішень щодо знищення матеріалів НСРД, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування;

- забезпечення повернення речей та документів, що були отримані під час проведення НСРД;

- звернення до слідчого судді з клопотанням про використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні;

- прийняття рішень щодо проведення окремих НСРД (передбачених статтями 271, 272 КПК України); прийняття рішень про використання заздалегідь ідентифікованих (помічених) або несправжніх (імітаційних) засобів.

3.Реалізація ним своїх повноважень розглядається як процесуальна можливість виправлення помилки на досудових стадіях кримінального судочинства.

Прокуророві як процесуальному керівнику при проведенні НСРД надано додаткові повноваження щодо організації та контролю за законністю їх проведення з метою здійснення оперативного отримання доказів на стадії досудового розслідування. Для цього у КПК України регламентовано право прокурора перевіряти законність проведення НСРД, доручати їх проведення оперативним підрозділам, приймати рішення щодо використання їх результатів у кримінальному провадженні, забезпечити дотримання прав осіб, відносно яких проводяться НСРД.

Відомості, отримані в результаті проведення НСРД, є різновидом кримінальної процесуальної інформації, особливість правової природи якої відображується у низці характерних рис: (а) специфічні (негласні) умови отримання; (б) захищеність грифом секретності; (в) підвищений (подвійний) рівень захисту окремих блоків інформації; (г) особливий режим захисту від незаконного розголошення та нецільового використання; (д) монополія

сторони обвинувачення в отриманні та визначенні доказової належності; (є) складність отримання; (є) полуфункціональність у використанні.

За загальним правилом дозвіл на проведення практично всіх видів НСРД дає слідчий суддя - голова чи за його визначенням інший суддя апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування (ст. ст. 246,247 КПК України). Але виключно прокурор дає дозвіл на проведення такого виду НСРД як контроль за вчиненням злочину (ч.4 ст. 247 КПК України).

4.Європейський суд з прав людини у справі Роман Захаров проти Російської Федерації вказав на три етапи контролю за додержанням стандартів верховенства права у ході здійснення негласних слідчих дій на трьох його стадіях: 1) коли був наказ про спостереження; 2) під час його проведення; 3) після його припинення.

Підстави проведення НСРД, закріплені у ч. 2 ст. 246 КПК, які стосуються обмеження можливості проведення таких дій виключно у кримінальних провадженнях щодо тяжких або особливо тяжких злочинів, не відповідають потребам правозастосовної практики. Перелік злочинів, розслідування яких може здійснюватися з проведенням НСРД, пропонується визначити з урахуванням двох критеріїв: (а) існуючого на сьогодні критерію пропорційності між тяжкістю злочину і можливими право-обмеженнями, спрямованими на його розкриття, що забезпечує баланс між загальносупільними інтересами і приватними інтересами окремих осіб; (б) неврахованого законодавцем критерію вагомості негласних методів збирання інформації для ефективності розслідування окремих категорій злочинів, що забезпечує швидке, повне та неупереджене розслідування з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до кримінальної відповідальності. При цьому слід взяти до уваги, що незважаючи на те, що в Рекомендації № Rec (2005) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Про "особливі методи розслідування" тяжких злочинів, у тому числі терористичних актів» від 20 квітня 2005 р. йдеться про застосування

особливих методів тільки якщо є підстави вважати, що тяжкий злочин вчинено, підготовлено чи готується, законодавство більшості європейських країн, на відміну від національної правової традиції, не класифікує злочини на такі види, як це передбачено 197 статтею КК України, а, крім того, під тяжкими злочинами розуміє ту категорію злочинів, що згідно до КК України є злочинами середньої тяжкості. Тому і зміст категорії «тяжкий злочин» у міжнародних документах, законодавстві європейських країн та національному законодавстві України не співпадає. Це призводить до застосування підходу до вирішення питання щодо обмеження проведення НСРД, який термінологічно є однаковим (адже йдеться про розслідування тяжких злочинів), проте сутнісно є різним.

5. До проблем здійснення повноважень прокурором у частині проведення негласних слідчих (розшукових) дій можна віднести такі колізійні питання.

А) Серед основних причин отримання відмов у задоволенні клопотань про проведення НСРД є необґрунтованість необхідності проведення такого виду НСРД; недоведеність слідчим у клопотанні неможливості отримання доказів без проведення зазначених дій; порушення слідчим питання про проведення НСРД у справах про розслідування злочинів невеликої та середньої тяжкості, порушення підслідності, неналежне оформлення прокурором погодження клопотання тощо.

Б) Відповідно до п. 10 ч. 2 ст. 36 КПК України внесення слідчому судді клопотань про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є виключно компетенцією прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Але право керівника прокуратури на внесення таких клопотань не передбачено ані ст. 36, ані главою 21 КПК України.

В) Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 36 КПК України прийняття процесуального рішення про продовження строків досудового розслідування

віднесено до компетенції прокурора, який здійснює нагляд у формі процесуального керівництва. Але у статтях 294, 295 КПК України, які регламентують порядок продовження строків досудового розслідування, таке право визначено виключно за керівниками органів прокуратури. Продовження процесуальних строків досудового розслідування керівником органу прокуратури не може розглядатись як реалізація повноважень процесуального керівника, оскільки керівник прокуратури не визначається процесуальним керівником у справі, як того вимагає частина 1 статті 37 КПК України. Такі функції керівника прокуратури можливо розглядати як відомчий нагляд за діяльністю підлеглого прокурора, на якого ст. 28 КПК України покладено обов'язок забезпечення проведення досудового розслідування у розумні строки. Але саме прокурор - процесуальний керівник, а не керівник прокуратури за ст. 246 КПК наділений правом на продовження строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій, попри таке повноваження ст. 36 КПК за процесуальним керівником не закріплено.

Г) Неоднозначною є й позиція щодо компетенції прокурора пред'являти підозру особі, щодо якої здійснюється особливий порядок провадження, встановлений Главою 37 КПК. Визначеним у статті 480 КПК особам підозру вправі пред'явити Генеральний прокурор України, особа, яка виконує його обов'язки, заступник Генерального прокурора України, керівник регіональної прокуратури з розмежуванням компетенції, визначеної у ст. 481 КПК України. Закон України "Про прокуратуру" розмежування щодо компетенції вищезазначених прокурорів щодо винесення підозри не містить, як і ст. 36 КПК України. Натомість існує загальна норма, яка передбачає право на пред'явлення підозри лише у процесуального керівника. Права керівника прокуратури, який не є процесуальним керівником та не входить до групи прокурорів, визначені у статті 36 КПК, такого права не передбачають. За таких обставин виникає питання, чи вправі керівник прокуратури, уповноважений на винесення підозри щодо окремої категорії осіб, вчиняти такі дії, не будучи процесуальним керівником.

Наведені суперечності вказують на необхідність систематизації та розмежування повноважень прокурорів процесуальних керівників та керівників прокуратури шляхом внесення відповідних змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України “Про прокуратуру”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Київ. *Парламентське видавництво*, 1996.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651VI. Київ. *Парламентське видавництво*, 2012.
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. Київ. *Парламентське видавництво*, 1992.
4. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. Київ. *Парламентське видавництво*, 1994.
5. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № v0114900-12. Київ. *Парламентське видавництво*, 2012.
6. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 р.. *Голос України*. 1994. 2 березня.
7. Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: Наказ Генерального прокурора України 06 квітня 2016 р. № 139. Верховна Рада України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>. (дата звернення 25.09.2020).
8. Беляков М. С. Діяльність прокурора щодо протидії корупції в межах провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 5. С. 229–232.
9. Про затвердження Порядку організації діяльності прокурорів і слідчих органів прокуратури у кримінальному провадженні: Наказ

Генерального прокурора України від 28.03.2019 № 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0363-19#Text>. (дата звернення 25.09.2020).

10. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: Наказ Генерального прокурора України від 28 травня 2015р. № 6гн. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html>. (дата звернення: 09.10.2020).

11. Лук'янчиков Є.Д. Визначення та система негласних слідчих (розшукових) дій/Є.Д. Лук'янчиков, Б.Є. Лук'янчиков. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2014. № 1 (9). 1–17 с. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14lydsrd.pdf>. (дата звернення 25.09.2020).

12. Левендаренко О.О. *Негласні слідчі дії в контексті захисту конституційних прав і свобод учасників кримінального провадження* / О.О. Левендаренко, Д.В. Івашенко. Форум права. 2012. № 4. 567–571 с. URL: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12looukr.pdf>. (дата звернення 25.09.2020)

13. Звід відомостей, що становлять державну таємницю, затверджений Наказом Служби безпеки України від 12.08.2005. № 440. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05/conv/print_13600_48133620573. (дата звернення 25.09.2020).

14. Ковальчук С.О. Матеріальні носії секретної інформації: поняття, види і порядок зберігання під час кримінального провадження / С.О. Ковальчук, Г.Р. Крет // *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Т. XIII. Одеса, 2013. 410–419 с.

15. Погорецький М. А. Процесуальне керівництво провадженням слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування грабежів та розбоїв / М. А. Погорецький, Ю. А. Кушнерик // *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 1. 79-89 с.

16.Гринів О. Д. Вказівка прокурора як форма процесуального керівництва досудовим розслідуванням/О. Д. Гринів // *Університетські наукові записки*. 2016. № 57. 205-212 с.

17.Ларин А. М. Прокурорский надзор и руководство расследованием / А. М. Ларин // *Социалистическая законность*. 1978. № 10. 56-60 с.

18.Колодчин В. В. Повноваження прокурора в судовому провадженні у першій інстанції: монографія / В. В. Колодчин, А. Р. Туманянц. Харків. *ТОВ «Оберіг»*. 2016. 228 с.

19.Турман Н. О. Теоретично-правова характеристика відмови прокурора від обвинувачення та наслідки останньої для підсудного / Н. О. Турман // *Держава і право*. 2012. Вип. 55. 438-443 с.

20.Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність: Наказ Генеральної прокуратури України від 3 груд. 2012 р. № 4/1гн.

URL: <http://www.gp.gov.ua>. (дата звернення 26.09.2020)

21.Кулинич, С.А. Управлінські процедури в діяльності органів прокуратури: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків. 2007. 20 с.

22.Подолька С. А. Реалізація адміністративно-правових норм як важливий елемент механізму адміністративно-правового регулювання протидії корупції в органах прокуратури в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_29.pdf (дата звернення: 23.10.2020)22.Про прокуратуру: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 2–3. 12с. (дата звернення 26.09.2020)

23.Сало О. М. Реалізація повноважень керівником органу досудового розслідування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... канд.. юрид. наук (доктор філософії): 12.00.09. Ірпінь. 2018. 245 с.

24.Тагієв С. Р. Зарубіжний досвід проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. № 13. Том 2. 98 – 101 с.

25.Коваль А. А. Забезпечення прав людини при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій: монографія. Миколаїв. 2019. 264 с.

26.Коваль А. Міжнародний досвід проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 6. С. 92 – 98.

27.Кислий А. М., Денисенко М. М. Зарубіжний досвід нормативного регулювання негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий праці МАУП*. 2016. № 49(2). 65 – 73 с.

28.Тагієв С. Р. Зарубіжний досвід проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. № 13. Том 2. 98 – 101 с.

29.Ukrainepravo.com. Правові стандарти ЄСПЛ щодо доказів і доказування у кримінальному процесі. URL: https://ukrainepravo.com/-international_law/european_court_of_human_rights/pravovi-standarty-espl-shchodo-dokaziv-i-dokazuvannya-ukryminal%60nomuprotsesi. (дата зверення 26.09.2020).

30.Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотиків засобів і психотропних речовин: Міжнародний документ від 20 грудня 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096. (дата зверення 26.09.2020).

31.Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Міжнародний документ від 31 жовтня 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16. (дата зверення 26.09.2020).

32.Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Міжнародний документ від 15 листопада 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789. (дата зверення 26.09.2020).

33.Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518. (дата зверення 27.09.2020).

34.Про законне перехоплення телекомунікацій: Резолюція Ради Європи від 17 січня 1995 р. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_235. (дата зверення 27.09.2020).

35.Комарницька О.Б. Роль і місце прокурора при фіксації ходу та результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій / *Вісник Луган. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2015. Вип. 1. 270–278 с.

36.Прядко В.О. Мета, завдання та суть прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва негласними слідчими (розшуковими) діями / *Судова апеляція*. 2015. № 1.42–49 с.

37.Кравченко О.Є. Прокурорський нагляд за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні / *Європейські перспективи*. 2014. № 10. 129–134 с.

38.Городовенко В. Судовий контроль за проведенням слідчих (розшукових) і негласних слідчих дій/В. Городовенко. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 1. 15–20 с.

39.Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 груд.2000 р. № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 5–6. 30 с.

40.Кравченко Е.Е. Место прокурорского контроля в системе негласных следственных (розыскных) действий. *Наше право*. 2015. № 1. 85–90 с.

41.Комарницька О. Організаційні та процесуальні аспекти діяльності прокурора при погодженні клопотання на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Часопис Академії адвокатури України*. 2015. Т. 8. № 1. 17–26 с.

42.Прядко В.О. Поняття та види процесуального керівництва прокурором негласними слідчими (розшуковими) діями за національним законодавством / В.О. Прядко / *Zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie / Prava a slobody cloveka a obcana: mechanismus ich implementacie a ochrany roznych oblastiach prava*. – Bratislava.: *Paneuropska vysoka skola*. 2014. 319 с.

43.Єдиний державний реєстр судових рішень. *Державне підприємство «Інформаційні судові системи»*.

URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52328812>. (Дата звернення 27.09.2020).

44.Астанин В. В. Организационно-правовые основы выявления и расследования коррупционных преступлений организованного характера в США. *Российская юстиция*. 2008. № 3. 65–66 с.

45.Багрій М. В., Луцик В. В. Процесуальні аспекти негласного отримання інформації: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія. Харків. *Право*. 2017. 376 с.

46.Багрій М., Луцик В. Деякі проблеми законодавчого регулювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Право України*. 2017. № 12. 39–48 с.

47.Бернэм У. Правовая система США/науч. ред. В. А. Власихин. 3-й вып. Москва. *Новая юстиция*. 2006. 1216 с.

48.Білічак О. А. Правове регулювання негласних (слідчих) розшукових дій. *Право і суспільство*. 2015. № 5/2. 181–187 с.

49.Благута Р. І. Організація та підготовка до проведення негласних слідчих (розшукових) дій: проблеми та шляхи вирішення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. Вип. 1. 333–340 с.

50.Вегера-Іжевська І. В. Забезпечення права на недоторканість житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. Харків. *Право*. 2019. 232 с.

51.Глушков В. О., Білічак О. А. Гарантії дотримання конституційних прав особи у провадженні негласних слідчих (розшукових) дій. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса, 2012. Вип. 67. 65–75 с.

52.Глушков В. О. Імітування обстановки злочину як форма контролю за вчиненням злочину. Глушков В. О. Вибрані наукові твори. Чернівці. *Технодрук*. 2017. 673-678 с.

53.Грібов М. Л. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 9. 152–158 с.

54.Грібов М. Л. Зміст та основні напрями криміналістичного забезпечення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. 35–41 с.

55.Загальна декларація прав людини: від 10.12.1948 р. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. 3103 с.

56.Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. затв. наказом М-ва внутр. справ України від 07.07.2017 р. № 575. *Офіційний вісник України*. 2017. № 67. 2019 с.

57.Колесник В. А. Негласні слідчі дії для слідчого – «золоте дно», яке адвокат здатен перетворити на пекло: [інтерв'ю з д-ром юрид. наук, проф. каф. кримін. процесу та криміналістики Акад. адвокатури України Валерієм Колесником / бесіду вів Валентин Богунов]. *Закон і Бізнес*. 2014. 9–22 серп. (№ 32/33). URL :https://zib.com.ua/ua/95954-neglasni_slidchi_dii_dlya_slidchogo_zolote_dno_yake_advoka.html.) (дата звернення 28.09.2020)

58.Колесник В. А. Негласні слідчі (розшукові) дії: кримінально процесуальні та криміналістичні аспекти підготовки і проведення: навч.-практ. посіб. Київ. *Прецедент*. 2014. 135 с.

59.Колесник В. А. Суб'єкти здійснення та класифікація негласних слідчих (розшукових) дій. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. 129–134 с.

60.Максимус Д. О., Юхно О. О. Використання сучасних інформаційних технологій працівниками органів внутрішніх справ при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій : навч. посіб. Харків. *НікаНова*. 2013. 102 с.

61.Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативнорозшукової діяльності у кримінальному провадженні: навч.-практ.

посіб. / Кудінов С. С. та ін. 3-е вид., розшир. й допов. Харків. *Оберіг*. 2018. 540 с.

62.Негласні слідчі (розшукові) дії та особливості їх проведення оперативними підрозділами органів внутрішніх справ : навч.-практ. посіб./ Б. І. Бараненко та ін. МВС України. *Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ: РБВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2014. 416 с.

63.Письменний Д. П. Регламентація слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій в Кримінальному процесуальному кодексі України. Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 5 жовт. 2012 р.). Харків. *ХНУВС*. 2012. 70–73 с. 131 с.

64.Проценко О. О. Актуальні питання продовження, припинення та повідомлення особам, відносно яких проводилось спостереження за особою, річчю або місцем в кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. Одеса. 2014. Вип. 9-1. 221– 224 с.

65.Процесуальне керівництво прокурором негласними слідчими (розшуковими) діями: наук.-практ. посіб./за заг. ред.: Є. М. Блажівський, Р. Г. Андреев. Київ. *Видавн. центр Нац. акад. прокуратури України*. 2014. 304 с.

66.Рекомендація № Rec (2005) 10 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про «особливі методи розслідування» тяжких злочинів, а також у разі терористичних актів»: Міжнародний документ від 20.04.2005 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_670. (дата звернення 28.09.2020) .

67.Чечерський В. І. Конституційно-правовий статус органів прокуратури в Словаччині, Польщі, Чехії та Україні (порівняльно-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2006. 206 с.

68.Сидоренко Л. В. Правові проблеми проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 6. 395–398 с.

69.Скулиш Є. Д. Система негласних слідчих (розшукових) дій за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. Вип. 618. Правознавство. 108–114 с.

70.Соколов О. В. Засоби, що використовуються оперативним підрозділом при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. *Публічне право*. 2018. № 1. С. 179–186.

71.Соколов О. В. Кримінальні процесуальні рішення як підстава проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки*. 2017. Вип. 3, т. 2. 148–154 с.

72.Соколов О. В. Проблемні питання взаємодії слідчого, прокурора з оперативними підрозділами на підставі доручення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса. 2017. Вип. 79. 124–134 с.

73.Соколов О. В. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо особи за її добровільною згодою як дієвий механізм отримання доказів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2016. Вип. 5, т. 2. 170–176 с.

74.Терещук С. С. Учасники проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2016. № 4. С. 224–230

75.Фомін С. Б. Окремі питання провадження негласних слідчих (розшукових) дій. Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали постійно діючого наук. практ. семінару, 16 трав. 2014 р. Харків. *Оберіг*. 2014. Вип. 5. 112–119 с.

76.Рішення Європейського суду з прав людини у справі: Case Of Roman Zakharov v. Russia (Application no. 47143/06) Judgment 4 December 2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159324>. (дата звернення 01.10.2020).